

Veliki Prasak

velkiprasak.com

**SRPSKA
ISTORIJSKA
STVARNOST U
SEDAM SLIKA**

Igor Maksimović

**INTERVJU SA
DUBRAVKOM
STOJANOVIĆ**

Vladimir Božanović

**DA LI JE
VERA U BOGA
ZASTARELA**

Kristofer Hičens

Broj 10 | Jun 2014.

ATEISTI
SRBIJE

Aleksandar LAMBROS

bog se nikad
ne smeje

Nova POETIKA
Beograd 2014.

Sadržaj

Da li je vera u boga zastarela	6
Autor:	Kristofer Hičins
Eulogija za Mirka Đorđevića	8
Autor:	Srđan M. Jovanović
Isus	9
Autor:	Mirko Đorđević
Ja verujem u nauku, ti veruješ u boga...	13
Autor:	Sonja Pavlović
Evolucija čoveka (IV deo)	15
Autor:	Miloš Babić
Konvergentna evolucija	17
Autor:	Bojan Zakić
Intervju sa Dubravkom Stojanović	20
Autor:	Vladimir Božanović
NAUKA vs RELIGIJA	22
Vera, religija, sekta, kult, magija (V deo)	24
Autor:	Vladimir Božanović
Defenestracija razuma	27
Autor:	Milan M. Ćirković
Popularizator znanosti porazio radikalnog kreacionista	34
Autor:	Nenad Jarić
Srpska istorijska stvarnost u sedam slika	36
Autor:	Igor Maksimović
Hronika	41
Autori:	Vladimir Božanović

VELIKI PRASAK
časopis Udruženja „Ateisti Srbije“

Izdavač:
Udruženje „Ateisti Srbije“

Kontakt telefon:
+381 64 45 00 180

Glavni i odgovorni urednik:
Vladimir Božanović

Redakcija:
Marija Dudić
Kristina Gavrilović
Milena Burgić
Miodrag Ribić
Marko Ekmedžić
Miloš Đuričić
Jelena Radojčin
Predrag Stojadinović

Lektori:
Milena Burgić
Miodrag Ribić
Jasmina Franolić
Andelija Vučurević
Jasmina Safer
Jana Ristić
Gordana Šušnjar
Ana Arsenović

Prevod:
Katarina Vukašinović

Dizajn i prelom:
Slaven Kovačević

HELIKS

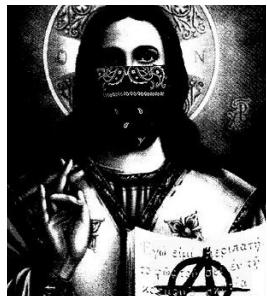
zašto je $E=mc^2$?

(i zašto bismo marili?)

BRAJAN KOKS i DŽEF FORŠO

U ovom broju:

Isus

strana 9.

Tolstoj je otvoreno rekao da su liturgijske priče vraćanja i laži, da je Trojica nerazumljiva i da je Isusova veličina u ljudskosti njegovoj i ni u čemu drugom.

Autor: Mirko Đorđević

Konvergentna evolucija

strana 17.

Konvergentna evolucija podrazumeva razvoj sličnih osobina i sličnih organa sa istim funkcijama kod vrsta koje nisu međusobno sroдne.

Autor: Bojan Zakić

Vera, religija, sekta, kult, magija (V deo)

strana 24.

Nauka o religiji ne ulazi u pitanje teološke ispravnosti ili neispravnosti sekte.

Autor: Vladimir Božanović

Defenestracija razuma

strana 27.

Kroz imaginarni, dramski dijalog, Simplicio i Salviati razmatraju realne opasnosti od trenda „klimatskog skepticizma“

Autor: Milan M. Ćirković

web: ateisti.com i velikiprasak.com
e-mail: redakcija@velikiprasak.com

Foto:

naslovna: www.gophoto.it

duplicira: www.gophoto.it

str. 7: www.gophoto.it

str. 8: th06.deviantart.net

str. 11: www.zastavki.com

str. 13: www.soulseeds.com

str. 14: www.e-novine.com

str. 16: oo7topsecret.wordpress.com

str. 17, 18: www.teorijaevolucije.com

str. 19: i.huffpost.com

str. 20: f0.bcbits.com

str. 21, 24: 24.media.tumblr.co

str. 22: images3.wikia.nocookie.net

str. 24: media.moddb.com

str. 24: 24.media.tumblr.com

str. 25: migration.files.wordpress.com

str. 31: www.edictofmilan2013.com

str. 31: gdb.rferl.org

str. 33: www.nature.com

str. 35: wiscatheists.blogspot.com

str. 36, 37, 38, 39, 40: elementarium.cpn.rs

str. 42-43: nexsci.caltech.edu

str. 44-45: upload.wikimedia.org

str. 46: science.nichd.nih.gov

str. 47: www.ffn.ub.es

str. 48: www.pouke.org/forum

str. 49: www.vaseljenska.com

str. 49: tacno.net/beograd

Kristofer Hičens (1949 – 2011).

Fotografija: Kristijan Vitkin
(Christian Witkin)

Ovo je bilo veliko pitanje Fondacije Templeton (The Templeton Foundation) u trećoj seriji pitanja koja su postavljena vodećim naučnicima i akademicima, među kojima su: Stiven Pinker (Steven Pinker), Viktor Stenger (Victor Stenger), Meri Midžli (Mary Midgley), Vilijam D. Filips (William D. Phillips), Kristof Kardinal Šonborn (Christoph Cardinal Schönborn) i Majkl Šermer (Michael Shermer). U izdanju časopisa *eSkeptic* od 4. januara 2012., predstavljamo odgovor Kristofera Hičensa (koji je redigovao Majkl Šermer). Kristofer Hičens je autor knjige **Bog nije veliki (God is not Great)**.

*Ne, ali bi trebalo.
Kristofer Hičens*

Da li zbog nauke vera u boga zastareva? Ne, ali bi trebalo. Sve do 1832. godine, kada je izgleda prvi put ustanovljen termin „naučnik“, kao imenica i koncept, ovaj termin nije imao zaista nezavisno značenje. „Nauka“ je znači-

DA LI ZBOG NAUKE

Originalni problem sa religijom jeste što je ona naš prvi i najgori pokušaj objašnjenja.

la „znanje“ isto kao što je „fizika“ označavala medicinu, a oni koji su izvodili eksperimente ili teoretska istraživanja ili upravljalici laboratorijama bili su poznati kao „filozofi prirode“. Za ovu gospodu (jer, većinom su bili gospoda), verovanje u svevišnje prisustvo ili inspiraciju je često podrazumevano kao deo prirodnog poretka, na prilično sličan način kao što se podrazumevalo, ili bolje reći insistiralo, da profesor na Univerzitetu Kembridž polaze zakletvu kako bi postao hrišćanski sveštenik. Po mišljenju ser Isaka Njutna (Isaac Newton), entuzijastičnog alhemičara i fanatičnog antipristavnika koji je prezreo doktrinu Triniti koledža, osnovne indicije ka komosu je trebalo tražiti u Biblijci. Džozef Pristli (Joseph Priestley), otkrivač kiseonika, bio je posvećeni unitarijanac koji je verovao u flogistonsku teoriju. Alfred Rasel Volas (Alfred Russel Wallace), kojem dugujemo veliki deo onoga što znamo o biogeografiji i prirodnoj selekciji, uživao je sesije paranormalnog ili spiritualnog povezivanja sa preminulima.

Stoga, moglo bi se tvrditi da posvećenost nauci nije ni u kakvoj kontradikciji sa verom u natprirodno, mada, kad bih ja verovao u boga, ne bih baš pokušavao da to tvrdim. Na poznatija izjava ovog mišljenja

pripada preminulom Stivenu Dž. Goldu (Stephen Jay Gould), koji je taktično zaključio da svetovi nauke i religije upravljaju „magisterijima koji se ne dodiruju“. Koliko je ovo tačno kada malo bolje pogledamo, ili čak ina prvi pogled? Da li bismo mi uopšte i usvojili monoteizam da smo znali:

1. Da je naša vrsta stara najviše 200.000 godina i da se nedavno priključila u 98,9 procenata ostalih vrsta na našoj planeti tako što je bila pred istrebljenjem, a da se sve to desilo u Africi pre 60.000 godina, kada je broj primeraka naše vrste pao ispod 2.000 pre nego što smo se ukrcali na naš pravi „egzodus“ u savani?

2. Da je sada poznato da se univerzum, za koji je prvi Edvin Habl (Edwin Hubble) otkrio da se neprestano širi brzinom crvene svetlosti, širi još brže, tako da će uskoro biti nemoguće posmatrati dokaze za prvobitni „veliki prasak“?

3. Da je galaksija Andromeda na putanji direktnog sudara sa našom galaksijom, što je zloslutno, ali i prelepo predskazanje koje se već može noću videti golim okom na nebu?

Ovo su nedavni primeri, post-darvinistički i postajnštajnistički, i oni čine patetično besmislenom bilo kakvu ideju da je naše prisustvo deo nekog plana, naročito

VERA U BOGA POSTAJE ZASTARELA?

u ovolikom broju galaksija. Koja to tvorevina, ili tvorac, može biti toliko sigurna da će absolutno *nista* (vidi iznad) proisteći iz krhkog, trenutnog „nečega“? Koji to plan, ili planer, je odredio da će milioni ljudi umreti bez makar i groba, za naših prvobitnih 200.000 godina mučenja i očajnog postojanja, a da će samo tada, napokon, doći „otkrovenje“ i spasiti nas, pre

i haotičnost, ili je se odreći. Oni ne mogu birati između toplog i benignog i frigidno ravnodušnog. Niti religijska tvrdnja može posegovati tajni izvor informacija koji je nama ostalima uskraćen. Ta tvrdnja je nekada bila privilegija Pape i doktora врача, ali toga više nema. Ovo bi bilo isto kao reći da razum i logika odbijaju boga, što bi bio približno sličan pristup

dobre, ako ne i bolje, kao i one koje nam nude vernici u druge, neobjašnjive dimenzije.

Da li ovo znači da su neobjašnjivo i sujeverno zastareli? I sam bih voleo da kažem ne, makar zbog toga što verujem da ljudska ljubopitljivost neće biti, niti bi trebalo da bude uništena ili zamjenjena. Ali, originalni problem sa religijom jeste što je ona naš prvi i najgori pokušaj objašnjenja. Putem nje smo dosli do odgovora pre nego što smo imali bilo kakve dokaze. Ona pripada prestravljenom detinjstvu naše vrste, pre nego što smo znali za bacile ili odakle dolaze zemljotresi. I ona priprada našem detinjstvu, takođe, u ne tako šarmantnom smislu, jer je zahtevala autoritet tiranina: protektivni roditelj koji zahteva obaveznu ljubav čak i kada izaziva savijanje od straha. Ovaj nepromenljivi i večni despot je poreklo totalitarizma i predstavlja prvi bedni pokušaj čovečanstva da sva teška pitanja pripše oltaru Velikog Brata koji se puši i zabranjuje sve. Naravno, zbog toga bi čovek i poželeo da nauka i humanizam zaista i čine veru zastarelom, čak i kada nažalost shvati da dokle god postoje nesigurni primati, mi ćemo ostati u strahu od oslobođanja od tog okova. ■

*Vera se ne može održati
na argumentu da možda
postoji ili ne postoji
primarni pokretač svega.*

oko 3.000 godina, ali će se uka-
zati samo zapanjenim seljacima
u zabačenim krajevima Bliskog
istoka, gde vladaju nasilje i nepis-
menost?

Reći da postoji malo „naučnih“
dokaza za poslednju pretpostavku
izazvalo bi smeh. Ne postoje
dokazi, tačka. A, ako bi nekim na-
pornim i neverovatnim otkroven-
jem i *bilo* ikakvih dokaza, oni bi
samo potvrđivali da je tvorac svih
stvari bio ili (a) veoma mučan,
indirektan, sitničav i nekompeten-
tan i/ili (b) izuzetno kapriciozan i
nemilosrdan, čak i okrutan. Neće
biti dovoljno reći kao odgovor na
ovo, da su čudni putevi gospodnji.
Oni koji tvrde da su njegovi
statisti, vernici i tumači moraju
ili prihvati njegovu okrutnost

kao i naučno opovrgavanje (bez
preterivanja u zaključku). Takođe
bi bilo blizu govorenja nečega što
leži tik izvan opsega ovog eseja, a
to je da se i moralnost strese od
pomisli na boga.

Religija je, zapamtite, *teizam*,
a ne *deizam*. Vera se ne može
održati na argumentu da možda
postoji ili ne postoji primarni
pokretač svega. Vera mora da
veruje u odgovorene molitve,
božansku moralnost, rajske naloge
za obrezivanje, pojavu čuda ili
čega god hoćete. I fizika, i hemija,
i biologija, i paleontologija i
arheologija su nam dale, najblaže
rečeno, objašnjenja za ono što se
nekada smatralo misterioznim i
opremile nas hipotezama koje su,
ako ništa drugo, barem isto tako

EULOGIJA ZA MIRKA ĐORĐEVIĆA

Bio je tih, ali i ujedno glasan.

18. aprila 2014. nas je napustio dragi Mirko Đorđević. Otišao je odista tiho, pravo u legendu, da se poslužim i ja jednom izandalom frazom. No, to je bio Mirkov paradoks – bio je tih, ali i ujedno glasan. *The meek shall inherit the Earth*, pisala je Biblija, čijim se „boljim“ strana ma rukovodio i Mirko. Pada mi na pamet... kada bi ostatak religioznog sveta bio poput Mirka, naš svet bi bio jedno mnogo bolje mesto.

U takvom religioznom svetu, u kojem se religije takmiče u surovnosti, Mirko Đorđević je, pak, uspeo da vidi ono najbolje i u najgorem. Neumorno se zalagao za modernizaciju crkve i društva, kako bi se ono najgore napustilo ili makar poboljšalo. Zbog toga u crkvenim krugovima nije bio voljen. Ukratko: bio je bolji hrišćanin od crkvenih velikodostojnika. I religiju je poznavao bolje od dotičnih. To možda i nije toliko teško, ali treba naglasiti.

Godine 2006. Mirko Đorđević je dobio i nekoliko kamenica na svoju adresu, zavrljačene kroz prozor, najverovatnije u hrišćanskom jurodivom zanosu. Huligani, naravno, nikada nisu pronađeni, ali njemu to nije smetalo. Nastavio je do kraja da piše, da piše i da piše, da kritikuje i ono što se „nije smelo“ kritikovati.

Mnogi ne znaju, ali Mirko Đorđević je bio više od kritičara religije i religijske misli. Kao književnik i kvalitetan analitičar, napisao je više knjiga. Izdvojio bih „Srpsku konzervativnu misao“¹ i

„Srpsku organističku misao“, u kojima se bavi konzervativizmom u Srbiji na mnogo širem polju, polju koje prevazilazi religiju, mada se sa njome preklapa i neprestano prožima. Njegova kritika mešanja crkve u sekularnu vlast je bila britka na svakom polju. Dela koja je ostavio iza sebe svakako su vredne analize.

Poput nekakvog „pravoslavnog protestanta“, Đorđević je smatrao da crkva nema „tapiju“ na spaseњe i tumačenje Svetog pisma, iako smatra da ima tapiju i na uređenje države. Verovao je u hrišćanski personalizam (još jedan razlog da ga zamislimo kako prikucava 95 teza na Hram Svetog Save) u ko-

jemu se pozivao na važnost ljudske ličnosti, kao i na njen suverenitet. Ili: sve suprotno od onoga što je podržavala Srpska pravoslavna crkva. Zalagao se i protiv svetosavlja u Crkvi, kao i protiv justinovaca i nikolajevaca, te protiv sveopšte klerikalizacije srbjanskog društva do koje je došlo tokom poslednje dve decenije. Smatrao je da je Crkva bila „svedok i saučesnik“ u ratovima devedesetih.

Ponekad mi se čini da je Đorđević bio ateista koji se zaodenuo hrišćanskim odorama. Odista, da je više ljudi poput njega, imali bismo neke šanse.

A sada, bez njega...
...neka tišina govorи.

Neumorno se zalagao za modernizaciju crkve i društva, kako bi se ono najgore napustilo ili makar poboljšalo. Zbog toga u crkvenim krugovima nije bio voljen.

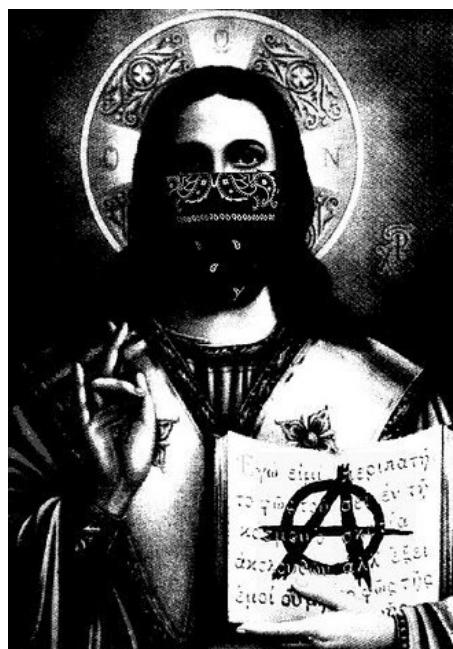
1 - <http://www.helsinki.org.rs-serbian/doc/Ogledi04.zip>

ISUS

Tolstoj je otvoreno rekao da su liturgijske priče vračanja i laži, da je Trojica nerazumljiva i da je Isusova veličina u ljudskosti njegovoj i ni u čemu drugom.

U vreme uskrsnjih praznika ono što se govori, što se u crkvama čuje u propovedima, lišeno je smisla do te mere i toliko ispolizovano da smeta normalnom ljudskom uhu. U javnim glasilima i medijima uskrsni dodaci su vapijuće nepismeno uređeni. To je još jedan razlog da se o Uskrusu ipak progovori, da se vidi gde taj sakralni scenario sa svojim protivrečnostima i naptostima stoji u ramu onoga vremena od pre 2000 godina.

Ako se elementarno razdvoje legende, predanja, pa i falsifikati kojima se vekovima brojne crkve bave, priča o Uskrusu i vaskrsenju je neobična sama po sebi. Fabularno gledano ona se svodi na jedan običan pasus u jednoj knjizi, a čak i taj pasus nije nastao na licu mesta i svojevremeno, nego vek i po nakon događaja, pa se u njemu prelamaju nade, ali i ljudske zablude. Ta sakralna priča ima još jednu neobičnu dimenziju. Nju već 2000 godina ispisuju i dopisuju imena kakva su Tomas Man, Miroslav Krleža, najveći umovi u slikarstvu,

najveći sineasti. Priča o Isusu i onome što se dogodilo nikad nije suvišna, niti je do kraja ispričana. Mi u toj ličnosti ne vidimo ono o čemu govore freske i nekakva pričanja, nego zaista nadu za ljudsko iskupljenje.

Reč iskupljenje muči ljudе, a teolozi je svesno komplikuju. Ona je, međutim, ljudska dimenzija u Hristovoj propovedi, jer kad padnemo u nemoći, kad nas priključe na aparate - čeznemo za tim da neko podeli našu muku, da nas uzme za ruku i preuzme deo naše patnje na sebe. U tome je jedna dimenzija ove velike priče, a sam sakralni scenario je, rekosmo, prost. Iz vremena kada se dogodilo raspeće, pogubljenje Isusovo, nemamo nikakvih dokumenata. Najverodostojniji dokumenti su Jevanđelja, nastala vek i po, pa i dva veka kasnije, pa u njima ne treba očekivati nikakvu realističnu sliku i reportažu. Postoje legende o tome, a nauka nije ništa od toga potvrđila - da je legendarni izaslanik rimskog cara Imperija, Pilat Pontijski, slao izveštaje Senatu, pa i imperatoru lično o tome šta se događa. Izveštaji su svakako postojali, ali mi danas njima ne raspolažemo. Pa ipak, zahvaljujući jevangelistima i gnosičkim jevanđeljima, otkivamo jedan lik koji užiši sabire čovekovu dramu na zemlji od rođenja do smrti.

Podsetiću na jedan detalj koji u crkvi nećete čuti: kada je Isus počeo svoju propoved ljubavi prema drugom i drugačijem za njim je hodala gomila, hiljade i hiljade, naravno Jevreja, a i on sam je bio Jevrejin. Rimske vlasti, pa i nomenklatura političke vlasti u Judeji, u ono vreme uzbudili su se zbog

te mitingaške atmosphere. Zato je on u vrtu uhapšen i osuđen na pogubljenje kao i stotine i stotine drugih pre njega. Ali ne zaboravite, gomila je vikala, narod se bio dogodio - Isus, kralj judejski.

To je izazvalo paniku - neko hoće vlast. Na saslušanju kod rimskog pravnika Pontija Pilata, Pilat mu kaže - *mladiću, hoćeš da budeš kralj judejski*. Setite se, Isus odgovara - *ni na pamet mi ne pada, moje kraljevstvo nije od ovoga sesta, ja širim jedno drugo učenje, a to što masa viče, to nije glas naroda*. Isus u lice kaže Pilatu, to radi vaša tajna služba kojom rukovodi Levi Matej, skupljač poreza koji baca takve klevete. Rimski pravnik je legalistički dosledno odustao, jedino što je u izveštaju rekao - ja na ovom mladiću ne vidim de facto krivice,

Isusova nauka je humana, on čoveka i ženu ne razdvaja.

vidim, mladić ponavlja **besmislice koje mi Rimljani u robovlasničkom sistemu ne možemo da pojmimo, da su svi ljudi jednaki, da je svaka vlast nasilje nad čovekom, da svaka vlast korumpira, a da centralna autokratska vlast totalno korumpira.** (moja prim. * anarchistički principi) Njega su osudili u važnom političkom trenutku, pošto je u susednoj Siriji bila stacionirana legija, zvali su se Kobre, kojima je iz Rima izdato naređenje - ako neredi sa ovom propovedi zahvate šire mase upadajte u Jerusalim. Pilat se uplašio i sam ga uhapsio, srećom Kobre

nisu upale, jer gde oni prođu tu trava nije nicala.

Godine 1945. u pesku Nag Hamadija u egipatskoj pustinji pronađena su jevanđelja pisana pedesetak i jedva stotinak godina nakon događaja, zvana gnostička, iz kojih se nudi jedna potpuno nova slika o Isusu, otkriće koje se smatra najvećim otkrićem poslednjih vekova. Čak se i mojim skromnim trudom na srpskom jeziku nalazi i Judino jevanđelje i Marijino. Marijino, jer ona je njegova saputnica, jer je hrišćanstvo rođeno iz moći ljubavi jednoga čoveka propovednika koji nije bio Bog, nego propovednik. On je za ljude tvrdio - svi smo mi deca Božja, nikad on za sebe nije rekao - ja sam Bog. To mu je kasnije pridodata na plenarnoj sednici sabora. S druge strane, hrišćanstvo je svojevremeno rođeno i iz imaginacije jedne žene koja mu je bila odana od početka do kraja, pa i posle smrti, siromašne, bosonege devojke koja je nekim čudom bila vrlo pismena, koja ga je pratila, koja je kasnije stigla do Rima noseći jaje. Nju u istoriji znamo pod imenom Marija Magdalena. Isusova nauka je humana, on čoveka i ženu ne razdvaja.

Najteže u ovoj priči je vaskrsenje, jer čućete da je Isus pogubljen, pa je onda ustao iz groba, prošetao, obukao se i vratio se kući. To su čiste besmislice o kojima ni u istoriji, ni u jevanđeljima, sinoptičkim ni kanonskim nema pomena. Vaskrsenje ima jedan drugi smisao, to je veličanstvena metafora čoveka koji živi snagom volje, koji ima prirodno pravo da neće da umre, koji hoće da živi. U jevanđeljima o vaskrsenju nema ni desetak reči, najduže što ima to je desetak redaka kod Luke, koji je to pisao tek kasnije, vek i po je prošao od toga, ali je zabeležio jedan momenat, jedini koji se danas falsificuje. U tih desetak stavaka imate ovu priču - pogubljen je Isus, a apostoli, njegovi verni sledbenici, su se svi razbežali od straha. Za njima je potera rimske policije. Njih

Priča o Isusu i onome što se dogodilo nikad nije suvišna, niti je do kraja ispričana.

nekoliko putuju izgubljeni, (jednom od njih znamo i ime, zvao se Kleopa), a putuju u neko mestašce koje se nalazi 12 kilometara od Jerusalima, Emaus. I odjednom, kao su osetili da se u njima budi nada, a bili su izgubili svaku nadu, čini im se da je neko sa njima. Izričito ne tvrde da su bilo koga videli, ne možete pripisati to ni halucinaciji umornih ljudi koji danima nisu ni vode pili. Postoji pred kraj jedno mudro objašnjenje. Oni kažu - to što se u ovoj smrti dogodilo, što i nas može stići dok noć padne, jested a neko mora da postoji da ljudima ulije nadu da žive. Zar ne osećate - dok smo mislili ko je ovo, šta je ovo, gorela su nam srca.

Oni nude empirijski, fiziološki, medicinski dokaz da se u njima probudila nada. To je vaskrsenje, ostalo su legende dostoje freski. Danas ne možete vaskrsenje posmatrati tako, nego ga morate gledati u dimenziji ljudske nade. Isus propoveda civilizaciju ljubavi, to je ono što je s tačke gledišta rimskega pravnika u robovlasičkom sistemu bilo ludost, ali u isto vreme on ljude poziva da budu budni, da se odupru, da misle, da svedoče. Tako ćete postati ljudi, nigde ne kaže bićete bogovi.

Najbolja definicija Hrista koju ja poznajem potiče iz pera čoveka koji je sebe deklarativno smatrao ateistom, a imao je imaginaciju

nadljudskih razmera. Pisac se zvao Miroslav Krleža i on kaže - *Isus je kao pojava astralni, zvezdani Ilijan u mučionici velikog inkvizitora, i tako će on stajati pred nama i to će biti opomena*. To govori ateista Krleža.

Isus je ponudio prostu formulu - ljudi moraju da stvore zajednicu u kojoj mora da postoji duh koji će ih držati u ljudskoj iskrenosti i veličini. Zato ga zovu utopistom, a desetak istoričara komunizma i teoretičara zovu ga komunistom. **Bio sam dete kad su nas postrojavali da pевамо „Petokraka sa pet roga, ja se borim protiv Boga, ne borim se protiv Hrista on je bio komunista“.** Ta energija nade nije potrošena, a crkve su učinile od Isusa i njegovog učenja ono što bi Želimir Žilnik rekao, postupile su po principu podeljenog Boga, svaka je uzela za sebe deo i on je ostao potpuno u tami, ali njegovo svedočanstvo u svim svojim dimenzijama je i danas aktuelno i precizno jasno. Najveći greh je kad nacionalna i intelektualna elita odluči da laže. On ih je nazivao farisejima, koristeći onovremeni izraz za pripadnike sekte koji su jedno govorili, a drugo radili. U tom smislu Isus je naš savremenik i u Uskrusu ne treba videti naivnu priču, treba videti lik koji je stvarniji od stvarnog.

Čovek, kaže Isus, vaskrsava svakoga dana ako je budan za duh istine, u reči vaskrsava koju tvori, **u delu kojem svedoči** i vaskrsava samo ako ne živi svoj život, nego živi makar malo i za drugoga, u tome je smisao.

On je čudovišna pojava (Hege-lov izraz), jer zbumuje um. Godine 1901. Lav Tolstoj, pisac Rata i mira, Ane Karenjine i romana koji se zove Vaskrsenje, isključen je iz crkvene zajednice i proklet. Prokletstvo je oglasio Stoglavi Sinod Ruske pravoslavne crkve, i to prokletstvo važi i danas, a deluje groznije od onog koje su rabini uputili Spinozi. Tolstoj je otvoreno rekao da su liturgijske priče vraćanja i laži, da je

Trojica nerazumljiva i **da je Isusova veličina u ljudskosti njegovoj i ni u čemu drugom.**

Vekovima se ponavlja priča o apostolu Judi, međutim, otkrića su pokazala da je to čista legenda, da je u pitanju bio jedan od najvernijih učenika koji su Isusa do kraja sledili i jedini razumeli u čemu je smisao njegove poruke i zašto se on odlučuje da strada i da ljudima da primer postradanja za druge. Zanimljivo je da su veliki pisci vekovima to u Judi naslućivali i znali. Trebalo je da 1945. otkriju gnostička jevanđelja pa da vide da je živa istina poruka Isusova - *ide vreme i već je nastalo. Nećemo se mi moliti ni na gori ovoj, ni na Fruškoj Gori, ni u Jerusalimu, nego ćemo se moliti u duhu i istini.* Sledeći momenat te poruke je još zanimljiviji. Nebrojano puta on učenicima govorи - *poznajte istinu. Ne govorite moju istinu, ni sadukejsku, ni farisejsku, ni izraelsku, ni rimsку, istinu govorite i ona će vas*

mesta za sve na zemlji i za svakog od nas, za sve koji će se roditi, ima mesta za svačiji grob, ne brinite se o tome.

Današnji čovek, koji je zbumen biljem i potrošačkom groznicom civilizacije, više oseća čežnju za tim preporodom nego možda ljudi Isusovog doba. U tome on na aktualnosti apsolutno ne gubi.

Javio se čovek koji je u liku jedne saputnice prepoznao i ženu i duha, mladić koji je rešio da svoju smelu misao javno kaže, da je saopšti bez alternative i koji je pokazao vrhunac ljudskosti da za tu istinu i strada. To je bio Isus i taj Isus i danas hoda na čelu gladnih, bolesnih i iznemoglih. I danas taj Isus, po mom dubokom, strogo intimnom doživljaju, kuca na vrata čoveka da ga opomene da će mera njegove slobode biti sloboda drugog, da će mera njegove ljudskosti biti žrtvovanje za drugog i da će mera njegovog uma biti da su svi ljudi jednaki.

Da li je Isus monarchista, car, kralj i imperator kako ga prikazuje tekst iz današnje liturgije koji je korišćen još u vizantijskom političkom ritualu? Ne, sve to nema nikakve veze sa Isusom.

vati se za druge - *jedite*, kaže on, nema tu filozofije, nije to neki ezo-terični apstraktni sistem, *jedite, to je telo moje i vaše koje se za vas daje, pijte, to je krv naša koju prolivamo i oticićemo kao ljudi. I uvek to činite meni u spomen.* To ih je u početku bilo raspametilo, ali to je Isus.

Naš vek je ponudio užase, Drugi svetski rat, gasne komore i logori, i sada Bosna, koji su zadali muke i teologizma, jer gde je bio Bog, gde je, ako ga ima... Sva svedočanstva koja imamo o njemu, od apokrifnih, jevanđeoskih, rim-

skih istoričara, pokazuju ga kao čoveka lepog, mladog, hrabrog. Jede i piće sa ljudima, nije se libio ni da se sa grešnicima i grešnicama druži, ali niko nije ostavio traga da se on ikad nasmejao. Taj momenat je čudo, to nimalo nije slučajno. Ovaj svet je toliko u zlu da on za osmeh nije imao razloga, a i božansko i ljudsko nosi u sebi. Na kraju, on je ljudski na krstu zavapio - *Eli, Eli, lama sabahatani - Bože moj, Bože, zašto si me ostavio.*

Isus je Jevrejin, svi njegovi učenici su Jevreji, njegov jezik je hebrejski i aramejski. Danas ćete u

Beogradu pročitati bar 37 knjiga u kojima se tvrdi da su Jevreji narod ubica, da su Jevreji ubili Boga. To je najgoljeniji zoološki antisemitizam koji šire neki Nikolaj i njegove pristalice. Isus je disident iz judeizma, on je pokušao veličanstvenu reformu - nisu samo Jevreji izabrani narod, svi su ljudi izabrani, na svima je vama sveštenički znak poznanja da ste ljudi. Antisemitizam je sramota hrišćanske civilizacije, jer svega ćete naći u jevanđelju, ali ni govora o nekom nacionalnom, rasnom ili etničkom određenju. Reforma koju je on pokušao da izvrši tipična je reforma disidenta, on kaže jevrejskim rabinima - *moram sklopiti novi savez koji se ni po čemu neće razlikovati od onog prvog, ali će u njemu biti korigованo to da nema osvete - ne činite drugima ono što ne želite da drugi vama čine.*

Nisu Jevreji izdali Boga, Isusa, on sebe nije smatrao Bogom, izdalо ga je ljudsko zlo, vlast koja se dogovarala sa rimskim vlastima za održanje privilegija i moći. Isusa, na kraju, nisu pogubili Jevreji, baš ako hoćete tekstualno, nego rimska legija. Antisemitizam danas cveta na neznanju i cveta kod onih koji Hrista nisu ni prepoznali ni naslutili, ma kako ukrašene mitre i kamilavke nosili.

Iz emisije Peščanik,
17.04.2009.

BlicStrip! ©MS

www.blic.rs/strip.php

Crti&Piše: Marko Somborac strip@blic.rs

JA VERUJEM U NAUKU, TI VERUJEŠ U BOGA

O bogu danas znamo onoliko koliko smo znali i pre hiljadu godina.

Pronađite uljeza:

- Pošto prihvatom Isusa Hrista kao svog ličnog boga-spasioca, verujem da me čeka mesto u raju.
- Verujem da će Mesija jednog dana sići među nas.
- Grlo mi je upaljeno zbog infekcije streptokokom; verujem da će penicilin uspešno da je sanira.
- Verujem da me, ukoliko se žrtvujem u ime Alaha, u raju čeka nagrada u vidu 72 device.

Pre rešenja zadatka, jedno pitanje: Jeste li čuli da Hoking (*Stephen Hawking*) „više ne veruje u postojanje crnih rupa“?. Naravno da jeste; vest o „predomišljanju“ slavnog fizičara dobila je nezapamćeni publicitet. Postoji, međutim, „mali“ problem s tom informacijom: nije tačna.

U radu koji je postavio na portalu *arXiv*, Hoking nastoji da pomiri modernu teoriju crnih rupa, čijoj je formulaciji dao nemerljiv doprinos, s izazovima koje joj je postavila kvantna mehanika. U najkraćem, predlaže da se pojma *horizont događaja* (*event horizon*) – sferična površina koja ograničava crnu rupu, u koju možete ući, ali iz koje ne može pobeci *ništa*, pa ni svetlost – zameni benignijim konceptom *apparent horizon*, koji,

kako sugeriše kvantna mehanika, dopušta energiji i informaciji da „pobegnu“ iz crne rupe.

Summa summarum, crne rupe i dalje postoje, ali je horizont događaja kompleksniji fenomen nego što je *mainstream* nauka sugerisala.

Hokingov rad trenutno čeka da se o njemu izjasne recenzenti, nakon čega će, ukoliko dobije zeleno svetlo, biti i formalno publikovan. Nema sumnje da će među fizičara i astronomima izazvati živu debatu. Dogodilo se, međutim, nešto krajnje zanimljivo: već je „oduševio“ ignorante.

Mišel Bakman (*Michele Bachmann*), članica Kongresa iz redova Republikanske partije i „kraljica Čajanke“, tumači ga kao potvrdu „opasnosti kojoj se izlažemo kada

slušamo naučnike“. „Ako ne postoje crne rupe, onda ne postoje ni druge stvari koje naučnici pokušavaju da nam nametnu, kao što su klimatske promene i evolucija.“

Bakman veruje da je bog stvorio svet za sedam dana, da je Zemlja stara šest hiljada godina, a da tinejdžerke koje se vakcinišu protiv humanog papiloma virusa (HPV) rizikuju da „dobiju mentalnu retardaciju“. Milioni ljudi dele ista ili slična uverenja. Revizija ili promena naučne pozicije o određenoj pojavi, bilo da dolazi od pojedinačnog naučnika ili naučne zajednice u celini, za njih je još jedna potvrda nepouzdanosti naučnog metoda i netačnosti naučne slike sveta. Šire, to je *dokaz* da je nauka *vrsta religije*.

Ideja da nauka, poput religije, počiva na veri – u tačnost opservacija, univerzalnost zakona prirode, moć razuma – nije rezervisana za „ludake“. Tako, pišući o *Higsovoj čestici* na stranicama prestižnog naučnog časopisa *Nature*, Daniel Sarevic (*Daniel Sarewitz*), direktor Centra za naučnu politiku Univerziteta u Arizoni, zaključuje: „Za neverzirane u matematici, prihvatanje Higsovog bozona kao činjenice je akt vere, a ne razuma.“

Ideja je, dakle, da i nauka i religija tragaju za istinom, usput se jednako rukovodeći verom. Da li je zaista tako? Jesu li „vera“ u nauku i vera u religijske dogme isto? Vratimo se „uljezu“.

U sva četiri iskaza s početka teksta pojavljuje se glagol „verovati“, u prvom licu jednine prezenta. Ipak, jedno „verujem“ je drugačije

Hoking nastoji da pomiri modernu teoriju crnih rupa, čijoj je formulaciji dao nemerljiv doprinos, s izazovima koje joj je postavila kvantna mehanika.

Revizija ili promena naučne pozicije o određenoj pojavi, bilo da dolazi od pojedinačnog naučnika ili naučne zajednice u celini, za njih je još jedna potvrda nepouzdanosti naučnog metoda i netačnosti naučne slike sveta. Šire, to je dokaz da je nauka vrsta religije.

od preostala tri.

Unutar tri religiozne tvrdnje, „verujem“ referiše na snažno ubeđenje iza kojeg ne stoje dokazi, barem ne dovoljno čvrsti da bi se na osnovu njih od svake razumne osobe moglo očekivati da ga prihvati¹. I ne samo to; svaku pojedinačno odbacila bi i većina vernika – pripadnika drugih dveju mono-teističkih religija.

Za razliku od njih, „verujem“ iz trećeg iskaza potkrepljeno je *dokazima*: penicilin, gotovo bez izuzetka, ubija streptokoke. Drugim rečima, radi se o uverenju iza kojeg stoje ozbiljni naučni testovi i ponovljeno, dokumentovano iskušto.

Šta ćemo s poverenjem u autoritet naučnika? Sarevic je u pravu: prosečno obrazovana osoba nije u stanju da razume matematičke dokaze koji stoje iza Higsove čestice. Slično, većina čitalaca popularnih tekstova Džerija Kojna (*Jerry Coyne*) ili Lise Rendal (*Lisa Randall*) ne vlada biologijom ili fizikom u toj meri da mogu samostalno da procenuju istinitost nekih tvrdnji koje iznose. Da li je verovanje, u ovakvim slučajevima, čista vera?

Teško. U prvom slučaju, laik je u stanju da razume šta znači kada se kaže da su naučnici potvrdili Higsov bozon. U drugom, laik opravdano polazi od prepostavke da su Rendal i Kojn, odnosno njihove ekspertize, pod stalnom kritičkom lupom drugih fizičara i biologa. Nasuprot tome, propovednikove tvrdnje o bogu nisu ništa utemeljenije od bilo čije tvrdnje na istu temu. Na kraju krajeva, o bogu danas znamo onoliko koliko smo zna-

li i pre hiljadu godina.

Prevrati u nauci, poput onog koji nagoveštava Hoking, mogući su baš zbog toga što nauka ne trpi slepu veru u autoritet naučnika, knjige, tvrdnje koju ne prati empirijska podrška.

Na kraju, stoji li primedba da se nauka bazira na veri u tzv. zakone prirode i razum? Opet, „vera“ nije odgovarajući termin. Naime, prirodni zakoni nisu *prepostavka* već *opservacija*. Na primer, logički je moguće da brzina svetlosti varira od mesta do mesta. Takva opservacija zahtevala bi da se neke postojeće naučne teorije modifikuju, neke možda i potpuno odbace. Utome se i ogleda superiornost naučnog metoda u otkrivanju istine. Drugi prirodni zakoni, poput relativnih masa neutrona i protona, logički ne mogu biti narušeni u našem univerzumu. Ne bismo bili tu da ih posmatramo kada bi tako

nešto bilo moguće – naša tela su moguća samo ukoliko su te hemijske i fizičke pravilnosti tačne.

Razum, takođe, nije apriorna prepostavka, već alat – sposobnost kritičkog, logički zasnovanog mišljenja i učenja na osnovu iskustva. Ne verujemo u njega, nego ga koristimo. Pokazao se moćnim: proizveo je antibiotike, kompjutere, omogućio sekpcioniranje DNK. Daje rezultate i donosi bolje razumevanje sveta koji nas okružuje. Između ostalog, upotrebljavamo ga kada svoja uverenja branimo pozivajući se na logiku i dokaze. U suprotnom, bili bismo prepušteni „istini“ koja se *ukazala* nama lično ili tradiciji – „istini“ koja se ukazala nekom drugom, nekada davno. Drugim rečima, bez razuma bismo bili osuđeni na veru.

[1] Ovo je parafrazirana definicija vere, tj. verskog ubeđenja, američkog filozofa Valtera Kaufmana (*Walter Kaufmann*).

EVOLUCIJA ČOVEKA

Mada veličina mozga nije merilo inteligencije, generalni rast zapremine mozga pratio je razvoj oruđa i upotrebe tog oruđa kroz istoriju, tako da neki nivo korelacije postoji.

VIII Opšti pregled

I tako smo stigli do *Homo sapiens sapiens*, modernog čoveka, vrste kojoj pripada kako pisac ovog teksta, tako i svi čitaoci. Ostalo nam je još samo da povežemo sve što je prethodno rečeno u jednu celinu.

Prvi korak u razvoju je pojava dvonožnog hodanja. Osim po ovoj osobini, rani australopitekusi nisu bili mnogo različiti od svojih majmunolikih predaka; da su preživeli do danas, ljudi bi ih verovatno smatrali uspravnim majmunima. Dvonožno hodanje je bilo najpre primitivno, ali se veoma brzo razvilo do današnjeg nivoa; već kod *Homo habilis* su noge i kičma postali praktično onakvi kakvi su i danas kod modernih ljudi.

Razvoj mozga je bio druga priča. Mada veličina mozga nije merilo inteligencije, generalni rast zapremine mozga pratio je razvoj oruđa i upotrebe tog oruđa kroz istoriju, tako da neki nivo korelacije postoji. Pogledajmo tabelu:

Može se videti kako se mozak razvijao korak po korak. Skeleti i lobanje pokazuju sličan gradualni razvoj, savršeni evolutivni prelaz od jedne

Prvi ljudi, naoružani svojim novim kamenim oruđem i većom inteligencijom, prvo su potisnuli australopitekuse, da bi ih zatim i istrebili.

vrste ka sledećoj. Ostalo je još samo jedno pitanje: zašto su ljudi danas jedini preživeli članovi naše familije?

Naši dalji rođaci, šimpanze, žive kao sakupljači u džungli, za koju su mnogo bolje prilagođeni od nas. Između ljudi i šimpanzi nikada nije postojao direktni sukob. Ali sukob jeste postojao između ranih ljudi i australopitekusa: živeli su na istim područjima, hranili su se sličnom hranom i koristili slične resurse. Prvi ljudi, naoružani svojim novim kamenim oruđem i većom inteligencijom, prvo su potisnuli australopitekuse, da bi ih zatim i istrebili. Ovaj proces nije bio brz – od nastanka prvih ljudi do nestanka poslednjih parantropusa prošlo je skoro milion i po godina – ali je bio nezaustavljiv. U

nekom smislu, australopitekusima je odzvonilo u trenutku kada je prvi *Homo habilis* dohvatio polomljeni kamen i pomislio: „Hej, ovim mogu da sečem meso!“.

S kasnijim ljudskim vrstama, situacija je malo komplikovana. Postoje dva osnovna modela razvoja: model zamene i model regionalnog kontinuiteta.

Po modelu zamene, ljudi su se odvojeno razvijali na tri kontinenta, da bi ih onda moderni *Homo sapiens* sve potisnuto u svom širenju. Po modelu regionalnog kontinuiteta, stalno je postojala genetska migracija između različitih delova, tako da je ljudska rasa na planeti evoluirala kao jedna velika masa.

Istina je verovatno negde na sredini, mada je nagnuta ka modelu zamene. Fosilni i anatomske dokazi pokazuju da je određena količina ukrštanja postojala do razvoja arhaičnog *Homo sapiens*, ali da je posle toga najverovatnije došlo do zamene: nova, inteligentnija vrsta je potisnula erektuse, i na kraju ih istreblila.

Direktnije dokaze imamo u vezi sa načinom na koji su neandertalci nestali. Mada postoje neki tragovi ukrštanja neandertalaca i modernih ljudi (nekoliko skeleta modernih ljudi sa nekim neandertalskim osobi-

prosek veličine mozga (cm ³)	raspon veličine mozga (cm ³)	vrsta
-	300–500	šimpanza
-	400–530	australopitekusi
631	500–750	<i>Homo habilis</i>
1000	800–1250	<i>Homo erectus</i>
1400	1300–1750	neandertalci
1345	900–2300	moderni čovek

nama), genetski dokazi ukazuju na nesrećniju priču. Naime, neke kosti neandertalaca su toliko dobro očuvane da su naučnici iz njih uspeli da izvuku mitohondrijalnu DNK, genetski materijal koji su onda mogli da uporede sa istim materijalom kod modernih ljudi. Pokazalo se da potomci neandertalaca *nisu* preživeli do danas u ljudskoj populaciji. Drugim rečima, najverovatniji scenario je da su naši preci, u svom širenju kroz Evropu, prvo potisnuli pa zatim i istrebilli neandertalce.

IX Dodatak: *Homo floresiensis*, zloupotreba medija, i politika fosilizacije

Relativno nedavno, na ostrvu Flores u Indoneziji su nađeni su ostaci patuljastih skeleta veoma neobične ljudske vrste. Bilo bi lepo kada bi smo mogli ovde da damo čisto naučni pogled i analizu; umesto toga, na žalost, ovu priliku moramo iskoristiti da ukažemo na par problema koje ljudska priroda i ponos proizvode čak i u domenu nauke.

Prvi veliki problem u komunikaciji između javnosti i nauke proizvode medijska preuveličavanja. Svaki put kada se otkrije novi fosil u okviru fosilne istorije čoveka, mediji to objave na sva zvona, sa naslovima u stilu „Novi fosil je najveća i najvažnija stvar u istoriji čovečanstva!“

Verovalno najgori primer ovoga je fosil Ida, jedan lep primerak vrste koja se nalazila veoma blizu osnovnim primatima. Naslovi su govorili o „najvažnijem fosilu u istoriji,“ o „otkriću koje će sve promeniti,“ i svaki aspekt priče je bio preuveličan. U

stvarnosti, radi se o veoma lepom fosilu životinje koja je veoma blizu prvim primatima, koji se potpuno uklapa u predviđenu shemu razvoja i ne donosi nikakve posebno iznena-

sti skeleti nađeni na ostrvu Flores u Indoneziji: novine i mediji su udarili niz naslova u obliku „Novi fosil menja sve što znamo o ljudskoj evoluciji“, ili „svi udžbenici će morati da

Najverovatniji scenario je da su naši preci, u svom širenju kroz Evropu, prvo potisnuli pa zatim i istrebili neandertalce.

đujuće informacije. Zbog Ida se ništa nije promenilo, nikakvih potresa nije bilo, niti se iko uzbunio zbog toga. Otkud onda tolika halabuka?

Pa, ljudi su ljudi, pa i kada su po profesiji paleontolozi. Naučnik koji je otkrio Idu je odmah uvideo da je nalaz važan, ali da nije ni po čemu spektakularan. Prosečan paleontolog može da očekuje da će u životu naći samo jedan ovako centralan fosil: Ida je najverovatnije bila njegova jedina šansa za slavu. Zbog toga, on je odmah zaposlio profesionalnu reklamnu kompaniju da organizuje marketing ovog otkrića.

Paralelno sa objavljinjem nalaza fosila, ova kompanija je objavila masu reklamnih materijala, poslala informacije gomili popularnih novina, žurnala i sredstava informisanja, i podigla veliku galamu. Sva ona silna priča koja se zatim podigla u javnosti je prosti rezultat uspešnog marketinga, i nema nikakav posebno veliki naučni značaj.

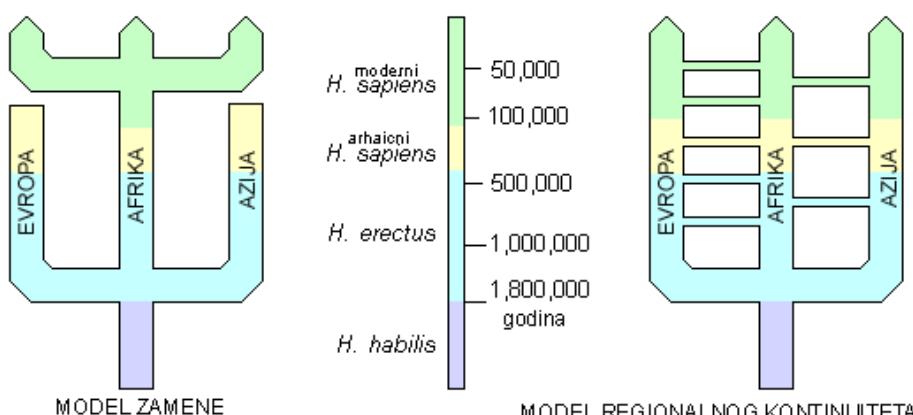
Slično se desilo i kada su patulja-

se menjaju“. Ovakvi naslovi su čist marketing, i u stvari potpuno netačni: nijedan fosil nađen još od prvih australopitekusa nije promenio „sve što znamo“ o ljudskoj evoluciji; u stvari, nijedan fosil nije prišao ni blizu tome. Mi danas imamo veoma dobre informacije o opštem pravcu razvoja ljudske vrste, i novi fosili samo razjašnjavaju detalje.

Drugi veliki problem proizvodi politika fosilnih nalaza. Najvažnije oblasti u kojima se nalaze ljudski fosili su u prethodnim kolonijalnim državama, koje su i dan danas suviše siromašne da finansiraju svoja sopstvena istraživanja. Zbog ovoga, većina paleontologa koji u njima kopaju su stranci, često upravo iz država koje su upravljale tim područjem u kolonijalnom periodu. Fosili sa Floresa su postali žrtva jedne ovakve situacije.

Naime, fosile je našao tim paleontologa iz Australije, na čelu sa Majkom Morvudom. Ubrzo nakon nalaza, indonežanski paleontolozi su tražili da se fosili daju njima na ispitivanje. Ovakvi zahtevi su uobičajeni, pošto je nezavisno ispitivanje fosila neophodno za njihovu tačnu analizu (ovo sprečava da jedan naučnik ili jedna grupica naučnika predstavi svetu pogrešne informacije).

Međutim, indonežanska grupa, na čijem čelu se nalazio stari paleontolog Teuku Jakob, nije samo pozajmila fosile. Ona ih je oduzela, sprečila dalju analizu, i blokirala mesto na kome su nađeni. Motivacija je bila očigledna, i donekle razumljiva: političari su želeli da fosili nađe-

ni u Indoneziji budu ekskluzivno dostupni indonežanskim naučnicima, a ne Australijancima.

Na žalost, ovo je dovelo do situacije u kojoj su indonežani vršili analizu veoma na veoma loš način, što je dovelo do više oštećenja na najboljim primercima fosila. Povrh toga, svi ostali naučnici u svetu su imali samo ograničene informacije, uglavnom one koje su prikupljene pre nego što su fosili oduzeti.

Fosili su konačno ponovo pušteni u analizu, ali su dalja iskopavanja (i samim tim šansa za nalaženje još fosila) ostala blokirana sve do Jakobove smrti 2007-me godine. S obzirom da za potpunu analizu fosila treba više godina, ovo znači da su kosti „hobita“ i daje velika nepoznanica. Analiza je još uvek u toku, i konačni zaključci su još uvek daleko.

Mogućnosti su, međutim, svedene na dve opcije. Prva opcija je da se radi o relativno modernoj vrsti ljudi, koja je u okviru male grupe (samo nekoliko pripadnika) doživela genetske promene koje proizvode mali stas i smanjenu inteligenciju. Ova opcija je sve manje prihvaćena, pošto se polako nakuplja sve više podataka koji ukazuju da se ipak radi o posebnoj vrsti. Druga opcija je da se radi o grupi predaka ljudi, *erectusa* ili čak *habilisa*, koja je ostala izolovana na ovom ostrvu i tu preživela mnogo duže nego igde drugde na svetu.

O čemu je reč, još uvek se ne zna. Potrebne su dalje analize i dalja istraživanja pre nego što bude mogli da damo iole sigurne odgovore.

Bojan Zakić

NAUKA

KONVERGENTNA EVOLUCIJA:

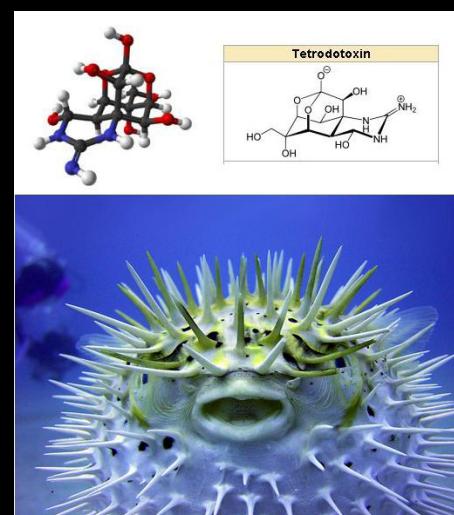
tetrodotoksin i evoluciono iznalaženje istih rešenja za slične probleme

Konvergentna evolucija podrazumeva razvoj sličnih osobina i sličnih organa sa istim funkcijama kod vrsta koje nisu medjusobno srođne.

Otrov **Tetrodotoksin** (u danjem tekstu **TTX**) nam otkriva fascinantnu priču o konvergentnoj evoluciji. Priča o njemu počinje prvo od naizgled sмеšne ribe balon (*pufferfish*). Ova loptasta riba pripada porodici *tetraodontidae* (po kojoj je otrov i dobio svoje ime 1909. godine kada je otkriven). *Tetraodontidae* su ribe iz porodice četvorozupki (tj. četiri spojena zuba kojima lomi školjke) i imaju sposobnost da naduvaju svoje telo gutajući vodu, kako bi zbumile napadača i spasile sebe sigurne smrти. Međitim, čak i izgled bodljikave lopte često neće odvratiti morske pse od njihove prvobitne namere.

Veruje se da su ove ribe najotrovniji kičmenjaci nakon zlatne otrovne žabe (*Phyllobates terribilis*). TTX im je pronadjen u jajnicima i jetri, mada se manje količine mogu naći i u crevima i koži, dok

je u mišićima prisutan u tragovima. Predatori koji ne odreaguju na prvu odbranu bodljikave lopte i uspeju da je прогутају угинуће bolnom smrću, jer tetrodotoksin dovodi do paralize disajnih organa.

Tetrodotoksin je čak **1200 puta** otrovniji za ljudi nego cijanid. Jedan je od otrova za koji još uvek nije poznat protivotrov. Zanimljivo je da je i pored tolike otrovnosti, ova riba i dalje specijalitet u Japanu, gde se od nje posebnim procesom spravlja delikatesno jelo „fugu“. Iako ga spremaju posebno licencirani kuvari, u Japanu godišnje umre oko 200 ljudi usled trovanja.

Sve što ovaj jednostavni alkaloid radi je da parališe nervne ćelije žrtve.

Kod mnogih vrsta koje imaju TTX utvrđeno je da ga zapravo proizvode endosimbiotske bakterije sa kojima životinja dolazi u susret tokom ishrane.

Na koji način tetrodotoksin ubija žrtvu?

Sve što ovaj jednostavni alkaloid radi je da parališe nervne ćelije jer žrtve. Kako ih to parališe? Tako što blokira natrijumske kanale na membranama nervnih ćelija vezujući se za peptidnu grupu. Ovi natrijumski kanali su veoma osteljni na promenu voltaže. Posledica njihove blokade dalje vodi do toga da joni natrijuma (koji su potrebni nervnoj ćeliji) ne mogu ući u nju usled čega ćelija nije u stanju da „okine“ signal i dalje ga prosledi. Stoga ona ostaje bukvalno paralizovana. Time se blokira provođenje nervnog impulsa duž aksona ćelije, što dalje dovodi do paralize respiratornih mišića i konačnog prekida disanja i smrti žrtve.

toksin ne može da se veže i blokira te kanale, pa joni natrijuma normalno prolaze omogućavajući ćeliji da normalno funkcioniše uprkos otrovu.

Evolucijski razvoj otpornosti na tetrodotoksin

Dugo vremena se za TTX verovalo da ga ima samo kod ribe balon. Međutim, otrov je u međuvremenu pronađen na širokom spektru životinja i bakterija. 1963. godine Brown i Mosher izolovali su isti otrov iz jaja kalifornijskog daždevnjaka. Kasnije je ustanovljeno da se tetrodotoksin nalazi i u nekim drugim životnjama iz redova *haplochlaena* (plavo-prstenasti oktopod) i *naticidae* (vrsta puževa), kao i da je produkt nekih vrsta bakterija iz roda *pseudomonas*.

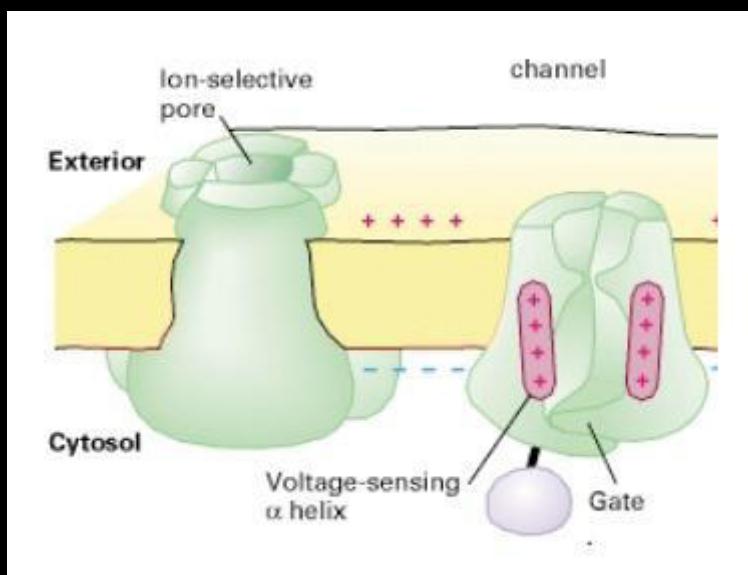
TTX utvrđeno je da ga zapravo proizvode endosimbiotske bakterije sa kojima životinja dolazi u susret tokom ishrane. Ove bakterije dakle žive u ribi, tj. pod endosimbiozom se podrazumeva organizam koji živi unutar drugog organizma formirajući tako endosimbiotski odnos (*endo* - „unutra“). Endosimbioza je čest slučaj u prirodi, a ovih bakterija ima kako na kopnu tako i u okeanu. Neke od njih koje su u stanju da proizvode TTX - uglavnom su iz roda *vibrio* i roda *pseudomonas*.

Da ste životinja koja je tokom evolucije stekla ovu mutaciju na natrijumskim kanalima biste u stanju da normalno živite sa ovim bakterijama i koristite prednosti otrova koji one u vama nagomilavaju (za odbranu od predatora i drugih prirodnih neprijatelja). Takodje, druge vrste koje žive pored vas, a koje nisu otporne na TTX ne mogu jesti hranu u kojoj ima TTX-a, što vam dodatno daje prednost jer ostaje više hrane za vas.

Takodje, endosimbiotsku priču sa bakterijama potvrđuju i istraživanja gde su ribe balon užgajane u izolovanim uslovima, bez pristupa hrani koja može sadržati TTX. Tada nisu ni malo otrovne. Ali, ukoliko im se omogući hrana koja ima TTX, one ubrzo postanu otrovne. Takodje, toksičnost samih riba varira od jedinke do jedinke, ali i od regiona u kom žive, što je verovatno uzrokovano time da TTX nije baš prisutan na svim staništima i u istoj meri.

Primer sa krilima na udaljenim vrstama

Šta nam ova cela priča sa TTX do sada govori? Pored ostalog, govori da su životinje različitog srodstva razvile gotovo isti mehanizam odbrane ovim snažnim otrovom, zahvaljujući endosimbiozi sa bakterijama koje generišu TTX. Upravo taj proces, putem kojeg priroda na različitim vrstama pronalazi ista rešenja za isti problem, nazivamo **konvergentnom evolucijom** (ili paralelizmom).

Zašto onda otrov ne blokira i nervne ćelije same životinje koja ga ima u sebi? Sva tajna imunosti na sopstveni otrov leži u tome što riba poseduje mutaciju vezanu za jednu jedinu amino grupu koja modifikuje hemijski sastav na natrijumskim kanalima nervnih ćelija. To za posledicu ima da tetrodo-

Pošto mnoge od ovih vrsta nisu srođne, postavlja se pitanje - **kako je onda isti otrov mogao da postane prisutan u svakoj od njih?** Da bismo razumeli odgovor na to pitanje moramo prvo da zagrebeemo malo dublje u poreklo ovog otrova.

Kod mnogih vrsta koje imaju

Tačnije, konvergentna evolucija podrazumeva razvoj sličnih osobina i sličnih organa sa istim funkcijama kod vrsta koje nisu međusobno srodrne. Pored tetrodotoksina imamo i dosta drugih primera.

Klasičan primer su krila ptice, reptila, šišmiša i recimo vilinog konjica (koji bi mogao biti dodat na donju sliku). Njihov zajednički predak nije imao krila, što ipak nije sprečilo svaku od njih da iskoristi mogućnost letenja. Rešenje sa jednim parom krila se pokazalo kao evoluciono uspešno.

Slično je i sa prednjim ekstremitetima krtice i jedne vrste cvrčka koji su kod obe vrste prilagodjeni kopanju pod zemljom. Zbog toga su se kod njih razvili slični oblici, iako međusobno zaista nisu srodni. Krtica je sisar, a cvrčak je insekt, što je više nego očigledno već na temelju njihovog osnovnog plana gradje (egzoskelet kod insekta, unutrašnji skelet kod krtice). Razlog ovom konvergentnom razvoju su jednaki faktori prirodne selekcije koji su doveli do sličnih adaptacija.

Konvergentna evolucija je bitna i još iz jednog razloga - **zahteva da povećamo oprez**. To jest, ako na različitim vrstama živih bića pronadjemo iste funkcionalnosti (rešenja) to ne mora obavezno značiti da su vrste srodrne, već da ih mogu povezivati samo isti uslovi sredine i selektivni pritisci pod kojima žive.

Reference:

- http://www.mapoflife.org/topics/topic_396_Tetrodotoxin/
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Tetrodotoxin>
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Pufferfish>
- Y. Zasshi, „Historical review on chemical and medical studies of globefish toxin before World War II“, Japanese Society for History of Pharmacy, 1994, 29, 428-434.
- M. S. Brown, H. S. Mosher, „Tarichatoxin: Isolation and Purification“, Science, 1963, 140, 295-296.
- H. D. Buchwald, L. Durham, H. G. Fischer, R. Harada, H. S. Mosher, C. Y. Kao, F. A. Fuhrman, „Identity of Tarichatoxin and Tetrodotoxin“, Science, 1964, 143, 474-475.
- Y. Kishi, T. Fukuyama, M. Aratani, F. Nakatsubo, T. Goto, S. Inoue, H. Tanino, S. Sugiura, H. Kakoi, „Synthetic studies on tetrodotoxin and related compounds. IV. Stereospecific total syntheses of DL-tetrodotoxin“, J. Am. Chem. Soc, 1972, 94, 9219-9221.
- N. Ohyabu, T. Nishikawa, M. Isobe, „First Asymmetric Total Synthesis of Tetrodotoxin“, J. Am. Chem. Soc, 2003, 125, 8798-8805.
- A. Hinman, J. D. Bois, „A Stereoselective Synthesis of (-)-Tetrodotoxin“, J. Am. Chem. Soc, 2003, 125, 11510-11511.
- P. Wexler, Encyclopedia of Toxicology, Second edition, Elsevier, 2005, 161-162.

Intervju sa Dubravkom Stojanović

Ne smemo da čuvamo tradiciju koja je suprotna humanim vrednostima.

Kakva je bila sprega vlasti i crkve u Srbiji u XIX veku? Da li su se, u tom smislu, razlikovali periodi kneževine Srbije (1815 - 1882) i kraljevine Srbije (1882 - 1918)?

Problem s pravoslavnim crkvama je u tome što su nacionalne i državne, samim tim su one jedan od stubova klasične nacionalne države. Dodatan je problem u sredinama koje su bile u okviru drugih imperija, pa je onda crkva sebi pridodala i oreol onih koji su „čuvali nacionalno sećanje“ i sačuvali naciju. Time je crkva dobila i dodatnu ideološku ulogu tvorca nacionalnog osećanja. Crkva je, naravno, i konkurent državi, njihov odnos nije jednoznačan. Ambicije crkve često i plaše one koji drže vlast, tako je tu uvek bilo i sukoba. Ali je problem u tome što je crkva sebe nametnula kao deo nacionalne svesti, pa je onda i država pušta i koristi kad joj zatreba retraditionalizacija društva ili podizanje nacionalizma.

Zašto se u Drugom svetskom ratu na teritoriji Jugoslavije javljaju brojni ekstremni nacionalistički pokreti?

Oni su se javili i svuda u Evropi, ali je stanje u Jugoslaviji bilo specifično zbog nacionalne izmešanosti i ideo-loškog sukoba oko budućnosti. Mnogi su u toj katastrofi videli priliku da ostvare bolesne nacionalne ciljeve, osvoje šta se može, pobiju ko im se ne sviđa. Takvi veliki svetski lomovi idealni su za razne vrste društvenih patologija i patoloških pojedinaca. Misle da se, kad se pogase svetla i padne mrak, neće videti. Slično je i ono što se desilo devedesetih. Tu je ponovo iskorisćen jedan svetski lom, kao što je bio pad Istočnog bloka, za

divljanje. Ti pokreti su uvek tu, pored nas. Ta neostvarena društva nemaju pametnije ideje nego da sačekaju opštu gužvu i da krenu u ostvarenje svojih neostvarivih koncepta.

Za vreme Drugog svetskog rata držanje verskih lidera je u najvećem

To se obično izbegava, ali to i jeste suština. To su ekstremno desni pokreti između kojih su razlike u finesama.

Kako i zašto devedesetih dolazi do ponovnog sukoba između jugoslovenskih republika? Kakva je uloga crkvenih struktura u sukobu?

Do sukoba dolazi jer se, posebno u intelektualnim elitama i naročito u crkvenoj, nije odustalo od tih ciljeva koji su doveli do pokolja u Drugom svetskom ratu. Što se Srbije tiče, to se u Drugom svetskom ratu zvalo Homogeni Srbija, a devedesetih je Milošević govorio „država u kojoj će živeti ceo srpski narod“. To je taj program koji podrazumeva granicu na Jadranskom moru i etnički čistac. Kad je došla kriza Jugoslavije i slom globalnog sistema nastalog s hlad-

Da smo ovce i koze bilo bi lako. Jedne su kovrdžave, a druge nisu. Ovako morate da izmislite razliku između, na primer, Srba i Hrvata, pravoslavnih i katolika! E to izmišljanje je suština nacija i religija.

broju slučajeva bilo kolaboracionističko. Kako to objašnjavate?

Upravo zbog nacionalizma čiji su oni nosioci. Kako je govorio pokojni Mirko Đorđević – to je najveća jeres, povezivanje nacionalnog i hrišćanskog. Ali, to je suština naše crkve. I onda su ti koji su kolaborirali mislili da je saradnja sa okupatorom idealna kombinacija za ostvarenje nacionalnih planova iza kojih mnogi u crkvi i danas stoje. Videli su to kao odličnu priliku. A, uz to, da se ne lažemo, i ideoški su se slagali s okupatorom.

nim ratom, oni su videli svoju priliku. Lančana reakcija dovela je slične ideje na vlast i u drugim republikama i svi su se složili da je bolje da ponovo dođe do klanja, nego da se krene u stvarnu promenu društva. Ta promena mnogima ne odgovara, a crkvi u prvom redu. Zato je ona bila na čelu barikada, a njeni predstavnici se slijekali sa mitraljezima. Ona je branila svoju poziciju i svoju ideologiju, pa joj je prirodno mesto bilo uz tadašnje ratnike.

Zašto su nacija i religija socijalni konstrukt?

Zato što nisu biološke kategorije. Da smo ovce i koze bilo bi lako. Jedne su kovrdžave, a druge nisu. Ovako morate da izmislite razliku između, na primer, Srba i Hrvata, paravoslavnih i katolika! E to izmišljanje je suština nacija i religija. Ko uopšte zna za filioque! A kao zbog toga je došlo do velike šizme 1054! Pa da li bi toliki ratovi bili potrebni zato što jedni prilikom krštenja idu prvo rukom na dole, a drugi na desno? E sve to morate da izmislite da biste napravili razliku, da biste onda mogli da sebe proglašite žrecom ovih što se krste na dole i da biste održavali stalno taj sukob i tako sebi čuvali ulogu vrhovnog врача. Bez tog sukoba nema ni nacija ni religija. Njihove razlike moraju da se održavaju kroz sukob i zato je on suština i nacija i religija.

Utemljena je antimodernost, strah od promene, potreba da se guramo u kolektiv, panika od toga da postanemo pojedinci.

U čemu je razlika između patriotskoga, nacionalizma i šovinizma?

Za mene te razlike nema. Patriotizam koji je kao fini, takođe zahteva određivanje neprijatelja, jer bez neprijatelja vi sebe ne možete da odredite, ne znate ko ste. On vam je potreban kao slika u ogledalu. A čim je tu neprijatelj, onda nema razlika. Razlike se veštački prave da bi se kao spustio intenzitet, kao da utišate muziku. Ali, ona je još uvek tu.

Zašto su ljudi unutar verskih struktura (sveštenici, vladike, biskupi, imami), a sa njima i njihovi sledbenici-vernici, uvek skloniji političkom tradicionalizmu i konzervativizmu?

Oni su nebitni u modernom društvu. Oni tu postaju neki čudaci koji mašu nečim u praznoj prostoriji. Ne mogu da utiču na svesne i kritički formirane pojedince. Slab im je uticaj na obrazovane. Ne veruju im oni koji su

odrasli na naučnim otkrićima. Sve to potpuno podriva njihovu moć. A oni je brane, kao i svoje privilegije. I zato su uvek za nacionalizam i konflikt, jer oni najbolje služe njihovim interesima.

Kako procenjujete stanje svesti prosečnog građanina ili građanke Srbije danas, a u kontekstu raznih teorija zavere, u odnosu na stanje svesti pre dvadeset ili pak trideset godina?

Nije se tu ništa promenilo. Evo, imali smo nedavno tu aferu s jednom britanskom knjigom o Prvom svetskom ratu. I svi su odmah, kao po komandi, poludeli, svi su se oglasili. Predsednik je pisao referate o istoriji, nema ko se nije zapljunuo. I sve što su rekli, rekli su i 1991. – svet je protiv nas, niko nas ne razume, opet je Srbija kriva, nameće nam se. I onda – mi to nećemo trpeti, mi ćemo uzvratiti

u tom stadu.

Koliki je obim istorijske mitomnije kod nas?

Veliki, jer se tako brane te pozicije koje su, inače, bez toga, neodbranjive.

Šta je istorijski revizionizam, kako se manifestuje danas u Srbiji i kakve posledice po društvo može imati?

Mnogi su oblici, ali najrazvijenija je borba za Drugi svetski rat i za pobedu četnika u njemu. To se radi i u zakonima, sudovima, udžbenicima, književnosti, tv serijama. To bi bila konačna pobjeda te ideologije koja je pokrenuta krajem osamdesetih.

Milorad Vučić – Maca i Slobodan Šiljak su kanonizovani 2005. godine od strane Sabora SPC, uprkos činjenici da su 1945. osuđeni za ratne zločine i pogubljeni zbog brutalnosti istih. Možemo li da očekujemo da će biti i zvanično rehabilitovani?

Sve možemo da očekujemo. Istočnja je legitimizacija za današnje neodržive pozicije. Onda kažete – to je tradicija, moramo da je čuvamo. Pa ne moramo! Tačnije - ne smemo! Ne smemo da čuvamo tradiciju koja je suprotna humanim vrednostima.

Nikolaj Velimirović, „genije, svetitelj, heroj“ ili nešto drugo?

Jedan od ključnih ideologa te sveprisutne i bazne ideologije srpskog sonderwega. To je ideologija na koju može da se nadoveže sve – od komunizma do fašizma, jer je ona antimoderna, antiindividualistička, antievropska, antiurbana...

Da li je, po Vašem mišljenju, verskoj nastavi mesto u državnim školama?

Nije, ali što bi rekao Nušić – to je najbolji način borbe protiv crkve. Smuči se od malena.

Da li je potpuna sekularnost moguća?

Nije, jer ljudi imaju potrebu da veruju. To pravo oni moraju imati, ali crkva ne sme biti politička stranka. Ona se ne može ukinuti, ali ona ne sme imati ulogu u državnoj politici.

NAUKA

Teorija Velikog praska je teorija koja na najbolji način objašnjava neke od najranijih događaja u našem univerzumu

Jednoćelijski organizmi su pre oko 4 milijarde godina počeli da polako evoluiraju ka današnjim oblicima života

Praćenjem evolutivnog razvoja Homo sapiensa, jasno je da smo zajedno sa čovekolikim majmunima evoluirali od zajedničkog pretka

Zahvaljujući radiometrijskom datiranju, verujemo da je Zemlja stara oko 4,5 milijardi godina

Raznovrsne rotirajuće čestice su vremenom počele da se međusobno privlače, stvorile su disk, koji se potom rasparčao da bi nastale Zemlja i ostale planete našeg, Sunčevog sistema

Prema arheološkim dokazima, dinosauri su nastanjivali Zemlju do pre oko 65 miliona godina

Usled genetskih mutacija koje je čovek iskoristio, danas uzgajamo slatke, svetložute banane

Abiogeneza je teorija koja ukazuje na to kako, kroz prirodne procese hemijskih reakcija, život nastaje iz neorganske materije

Tokom vekova napredovanja medicine, došli smo do toga da možemo da menjamo i ispravljamo fizičke nedostatke, uključujući tu i vid, bolesti i mutacije

Teret dokaza je na teistima, koji treba da prikažu empirijske dokaze postojanja boga

Nauka koristi pojам „teorija“ da opiše predložena objašnjenja fenomena; ta objašnjenja su u skladu sa naučnim metodom, ali su svakako uvek i otvorena za nove izazove i postoje samo kao trenutno najbolje objašnjenje

RELIGIJA

Nešto ne može nastati iz ničega, što znači da je Bog morao da načini univerzum; odakle se stvorio Bog? Pa, on je nekako stvorio samoga sebe; ili ipak ne; Bog naprsto jeste; samo Bog može nastati iz ničega, ali ne tako da on nije, zato što uvek jeste; e, dođavola...

Bog je stvorio svako biće, iznervirao se, poplavio svet i naveo jednog starca da spase po dva primerka svakog bića na velikom brodu

Nikako nismo mogli da evoluiramo iz zajedničkog čovekolikog pretka sa majmunima, zato što i danas postoje majmuni; „evolucija“ u stvari znači da se jedna stvar trenutno pretvara u drugu

Zemlja je stara oko 6'000 godina, ne zato što tako piše u Bibliji, nego zato što jedini datumi koji su tu spominjani idu toliko daleko u prošlost; stoga je, prema knjigama o Hariju Poteru, Zemlja stara nekih dvadeset godina

Potpuno iznenađujuće objašnjenje - Bog je sve to stvorio

Fosile dinosaurusa je ostavio Bog da bi iskušavao veru ljudi, zato što je on jedan lukavi batica

Oblik banane je dokaz da ju je Bog napravio da tačno staje u naše ruke; takođe je savršenog oblika za analnu penetraciju; ma vidi ti to!

Ako je život nastao ni iz čega, sigurno ćemo pre ili kasnije pronaći žive organizme u pakovanjima čokolade, jer se dnevno otvore milioni pakovanja čokolade, što je dabome mnogo više od biliona puta, koliko se život mogao potencijalno stvoriti tokom milijardi godina pre nego što je nastao

Ljudsko oko je dokaz postojanja Boga, jer je savršeno dizajnirano; osim slepih mrlja, potrebe nekih ljudi da nose naočare od rođenja, smanjivanja kvaliteta vida sa godinama i urođenog slepila

Ako bi Bog dao direktni, potpuno objektivan i konkretan znak svog postojanja, ne bi više postojala vera, zar ne?

Teorija i hipoteza su sinonimi, oba koriste naučnici da priznaju da ništa ne znaju pouzdano, poput Teorije evolucije ili Teorije gravitacije; ipak, ja sam siguran u svoje znanje, jer je Božja reč jedina istina

VERA, RELIGIJA, SEKTA, KULT, MAGIJA

Nauka o religiji ne ulazi u pitanje teološke ispravnosti ili neispravnosti sekte.

SEKTE

seksa dolazi od latinskog glagola *seco*, *secare*, što znači odvojiti. Sekta je, dakle, grupa sledbenika nekog posebnog verskog mišljenja ili pravca, koja se odvojila od matične verske zajednice ili koju je matična verska zajednica odbacila ili osudila.

Za crkvu je pravac mišljenja ili verovanja kojeg se sekta drži nepravilan. Međutim, sekte samu crkvu smatraju sektom u teološkom smislu, odnosno organizacijom koja se odvojila od „pravog učenja“.

Nauka o religiji ne ulazi u pitanje teološke ispravnosti ili neispravnosti sekte.

Jedna od osobenosti sekte je u tome da odbacuje neku od značajnih postavki ili dogmi koje zaступa crkva. Razlika je i u značaju koji pridaju Bibliji i zaključcima sa crkvenih foruma, odnosno sabora. Crkveno učenje počiva i na jednom i na drugom izvoru, dok sekte uzimaju Bibliju kao jedini izvor svog učenja.

Razlika se ispoljava i u pogledu značaja koji se pridaje verskom ritualu. Mnoge sekte odbacuju brojne svete tajne i zamenuju ih čitanjem i tumačenjem Biblije.

U etičkom pogledu, zajednička karakteristika gotovo svih sekti je negativan stav prema bogatstvu i luksuzu. U poređenju sa crkvom, sekte su relativno malobrojne verske zajednice.²

Tipologija sekti

Ako je septa uverena u ispravnost svog verovanja i istovremeno u nepravičnost postojećeg poretku i opravdava silu kao sredstvo za izmenu tog poretku, u pitanju je agresivna, ofanzivna septa.

Ukoliko septa trpi i prihvata postojeće stanje i nastoji da ga reformiše prihvatanjem i asimiliranjem novih članova, to je asimilirajuća (reformistička) septa.

Ako se septa odriče ne samo ofanzivnih metoda, već i pretenzija za poboljšanje sveta i ograniči se na versko-moralni život svojih članova, to je introverzionistička, izolovana, tolerantna septa.

Prema stavovima u odnosu na pojedine kulturne oblasti i vrednosti, Brajen Vilson (Bryan Ronald Wilson) deli sekte na:

- Konverzionističke, koje teže da izmene svet i čoveka. Njihovo

težište je na evangelizaciji. Bibliju smatraju za jedini „putokaz spašenja“. Opiru se modernoj nauci, naročito geologiji i teoriji evolucije. Primeri: Armija spasa, Pokret duhova, metodisti.

- Adventističke i revolucionarne sekte veruju u nastupajući slom sadašnjeg sveta i ponovni dolazak Hrista i pripremaju se za to. Neprijateljski se ophode prema postojećem društvu i raduju se njegovom slomu. Nauku odbacuju samo ako se sukobljava sa njihovim učenjem. Primer: Jehovini svedoci.

- Introverzionističke sekte okreću pažnju svojih sledbenika od sveta i usmeravaju je na sopstveno „duhovno prosvetljenje“. Nemaju sveštenike. Primer: kvekeri, Društvo istine prosvetljenih.

- Gnostičke sekte zastupaju mistička učenja. Bibliju prihvataju kao alegoričnu dopunu vlastitog ver-

Mnoge sekte odbacuju brojne svete tajne i zamenuju ih čitanjem i tumačenjem Biblije

skog saznanja. Imaju vlastitu mističnu kosmologiju, antropologiju i psihologiju. Imaju harizmatičnog „vođu“. Prihvataju norme kulture postojećeg društva. Primeri: Hrišćanska nauka, Nova misao.²

· Satanističke sekte zasnavaju se na obožavanju bogova zla, počevši od indijske crne boginje Kali, egiptskog Seta, jevrejskog Satane, muslimanskog Šejtana i hrišćanskog Đavola. Primeri: Crna ruža, Crne škorpije, Vrata pakla, Sataniće vojvode, Luciferovi sledbenici.

· Veštičji pokreti, kao i satanisti, spadaju u izrazito destruktivne sekte. Veštice veličaju ženski princip, tj. neguju kult Boginje majke. Primeri: Bele veštice, Paganke, Neopaganke, Novi druidi.

· „Humanistički metodi“ polaze

Veštice veličaju ženski princip, tj. neguju kult Boginje majke.

od teze da je celokupno naše saznanje, svesno i podsvesno, uvek samo čovečansko. To znači da je bog čovek i obrnuto, da je čovek bog. Ove sekte, za razliku od nauke koja nudi racionalne metode za spoznaju istine, ili klasičnih religija koje u prvi plan ističu značaj vere, naglašavaju značaj posebnih tehnika i sredstava za stimulaciju

Kult je zatvorena mala grupa autoritarnog i hijerarhijskog ustrojstva, na čijem je čelu harizmatski vođa.

desne hemisfere ljudskog mozga, gde se nalazi centar za iracionalne aktivnosti, religiju, intuiciju, imaginaciju, umetnost itd. Najčešće se kriju iza naziva „metod“, „tehnika“ i drugo. Primeri: Silva metod, Tehnike dubokog opuštanja i relaksacije (TM), Metod intenzivnog prosvetljenja (EGA).⁴

Motivi za pripadništvo sektama

Individualni motivi mogu biti religijski, socijalni i materijalni.

Religijski motivi mogu biti:

- Razočaranost vernika u matičnu crkvu;
- Potreba za istinskom pobožnošću za koju vernik smatra da će mu obezbediti pripadništvo toj sekti;
- Umirivanje savesti zbog prestopa koji je kažnjiv u matičnoj crkvi;
- Ubedljivost lidera i pripadnika sekte u propovedanju „istine“;
- Potreba za potpunim posvećenjem bogu, koja se može tumačiti kao samospoznaja, kao bolesna pobožnost ili duševna anomalija;

Socijalni motivi mogu biti:

- Obećanje večnog blagostanja i života u raju;
- Pozivanje na jednakost, bratstvo i solidarnost, što je prijemčivo za ljudе sa margina društvenih leštvinica, socijalno, polno i rasno obespravlјene;

· Pružanje istinske socijalne pomoći i drugih oblika solidarnosti sa ljudima u nevolji, ali samo unutar te verske zajednice;

· Garancija večnog blaženstva u slučaju navodne predstojeće apokalipse;

· Kriza institucija porodice i društva i kriza identiteta;

Materijalni motivi mogu biti:

- Materijalna dobit koju lideri ili vođstvo sekte ostvaruju putem dobrotoljnih priloga, poklona, dotacija ili zarade od neplaćenog rada pripadnika sekti u legalnim ili ilegalnim poslovima;
- Preživljavanje, odnosno primanje pomoći u hrani;
- Korišćenje sekte kao paravan za prljave poslove i transakcije, kao što su pranje novca, trgovina drogom i oružjem, podvođenje i seksualno zlostavljanje itd.⁴

Kultovi, obredi, okultizam i misticizam

Kult je zatvorena mala grupa autoritarnog i hijerarhijskog ustrojstva, na čijem je čelu harizmatski vođa. Primeri: Ordo templi orientalis, Aui-Šinrikijo, Rozenkrojeri, Božja deca, Hram naroda.

Kult zahteva:

- Harizmatskog vođu;
- Strogu hijerarhiju odnosa;
- Totalno odvajanje od društva;
- Totalno odvajanje od porodice;
- Mali broj članova;

- Imovinu i rad za lidera;
- Manipulativna sredstva i tehnike mentalnog programiranja;
- Ekonomsko, psihičko i seksualno iskorišćavanje članova;
- Egzistenciju na granici legalnosti;³

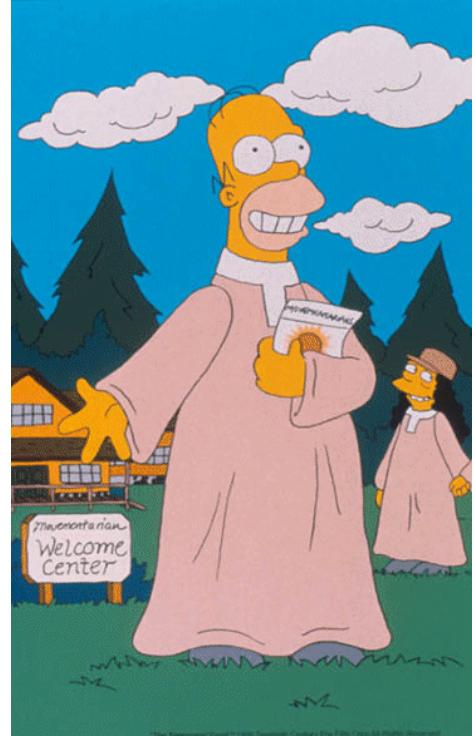
Obredi su, prema Emili Durkemu (David Émile Durkheim), za razliku od kulta, „vezani za pokrette, u vremenu slučajno nastale, a važne događaje“. Na primer, tradicionalni kult mrtvih kod pravoslavnih Srba, koji podrazumeva odlazak na groblje za zadušnice ili na 40 dana od smrti, u suštini su – obredi. Takvi su i obredi koji se u kućama izvode na Badnji dan i na Božić. Najzad, obredi krštenja, sahranjivanja, „krsna slava“ i „zavetine“ – običaji su proistekli iz porodičnog kulta, koje je, posle neuspešne borbe, SPC ipak prihvatile.

Okultizam je nastao od latinske reči *occultus*, što znači skriven, tajanstven. *Okultizam je skup tajnih saznanja i radnji koje se prime-*

Obredi krštenja, sahranjivanja, „krsna slava“ i „zavetine“ – običaji su proistekli iz porodičnog kulta, koje je, posle neuspešne borbe, SPC ipak prihvatile.

njuju radi ovladavanja čovekom i prirodom i energijama koje oni poseduju. Polazi se od praktikantovog ubeđenja u posedovanje natprirodnih moći, koje mu, uz pomoć čarobnih formula, meditacije, hemijskih preparata i slično, omogućavaju da voljno menja svet oko sebe.

Misticizam ima značenje skrivenog puta, međusećanja između čoveka i boga.⁴

Literatura:

[2] Vuko Pavićević – Sociologija religije sa elementima filozofije religije, BIGZ, Beograd, 1988.

[3] Dragoljub B. Đorđević – Sekte i kultovi, Društvo za zaštitu i unapređenje mentalnog zdravlja dece i omladine, Niš, 1998.

[4] Biljana Đurđević-Stojković – Verske sekte, leksikon, Narodna knjiga, Beograd. 2002.

DEFENESTRACIJA RAZUMA

Kroz imaginarni, dramski dijalog, Simplicio i Salviati razmatraju realne opasnosti od trenda „klimatskog skepticizma“

Simplicio: Izvinjavam se zbog kašnjenja, dragi prijatelju, neka gužva je danas na svakom koraku, od čekanja lifta do saobraćaja u gradu...

Salviati (čudnim glasom): Zašto niste izašli kroz prozor?

Simplicio (zapanjeno): Molim?

Salviati (nastavlja čudnim glasom): Pa da, brže biste stigli da ste izašli iz stana direktno kroz prozor. Zar nije bezbedno izlaziti iz stana na višim spratovima kroz prozor?

Simplicio: Kakvo je sad to pitanje? Naravno da nije.

Salviati: Jeste li sigurni? Ali vi ne znate tačno šta će vam se desiti ako izadete iz svog stana na 10. spratu kroz prozor.

Simplicio: Kako ne znam? Izvesno bih poginuo kada bih bio toliko lud da to pokušam.

Salviati: Zašto biste? Može se desiti da ispod vašeg prozora baš tada prolazi kamion sa senom ili peskom ili možda (kao u lošim komedijama) stajskim đubrivom. U tom slučaju vam se ništa ozbiljnije od kojeg preloma ekstremiteta ne bi desilo. Pogledajte samo koliko mogućnosti da Vam se ništa ne dogodi!

Simplicio: To je absurdno. Verovatnoća da takav kamion prolazi baš u tom trenutku ispod mog prozora je zanemarljiva!

Salviati: Ona jeste mala, ali nije i zanemarljiva. Znate li koliko tačno ima kamiona sa stajskim đubrivom u ovom gradu? Ne znate tačan broj? Nisu urađena odgovarajuća istraživanja? Ali mi ne treba da se zadržavamo na tim naučenjačkim floskulama – sigurno je da je taj broj veliki, mnogo veći nego što

se obično misli. Dakle, moguće je da izlazak kroz prozor sa desetog sprata ne bude praćen ozbilnjim zdravstvenim posledicama zbog spoljnih faktora, poput kamiona sa senom (ili stajskim đubrivom), koji su i logički i fizički mogući. Međutim, ja bih otisao i korak dalje i tvrdio da čak i u odsustvu takvih spoljnih faktora, izlazak kroz prozor ne mora **nužno** imati loše posledice!

Simplicio: Loše posledice?! Pa to je svakako jedna od glupljih stvari koje sam čuo u dugo vremena. Zašto bi neko uopšte želeo da – ukoliko nije suicidalan – izlazi kroz prozor?

Salviati: Recimo zato što je brže? Kao što stara izreka kaže: vreme je novac. Savremenim čovek, ophrvan brojnim obavezama i problemima, nema vremena da izlazi iz stana, zaključava vrata, provrava jesu li zaključana, poziva lift, nervira se ukoliko je lift zauzet ili se deca sa šestog sprata njime vozikaju gore-dole iz dosade, putuje liftom, otvara ulazna vrata, pozdravlja se sa komšijom na ulazu, itd. Koliko različitih aktivnosti – a možete ih sve izbeći jednostavnim izlaskom kroz prozor!

Simplicio: I završiti na groblju zajedno sa svim svojim obavezama? Neka, hvala.

Salviati: Varate se, dragi prijatelju! Govorite o tome kao da je to nužnost ili jedini mogući ishod, a to očigledno nije slučaj. U izvesnom smislu, neizlaženje kroz

prozor je zvanična verzija priče, a Vi ste suviše inteligentan čovek da biste verovali zvaničnim verzijama, zar ne? U njima uvek ionako nešto nije u redu. Ali ovde znamo i šta: preterano pojednostavljenje koje nije potkrepljeno empirijskim dokazima. Oni Vam kažu samo „umrećete ako izadete kroz prozor“ – a kad ih pitate gde su precizne empirijske studije, gde su testirani modeli, gde su studije slučaja, gde je tačan spisak povreda koje biste (eventualno!) zadobili, a da to ne bude samo lakonsko i naivno „slomićete vrat“ ili tako nešto. Ukratko, čak i maksimalno pojednostavljenje opet ne dovodi do preciznih predviđanja. To pojednostavljenje je karakteristično za ovu savremenu nauku koja ionako barata samo sa aproksimacijama i neodređenostima, a opet retko kad stiže dalje od „sforno-simetrične krave“ iz viceva. Dakle, ima i ishoda u kojima vam se ništa loše ne desi, već naprotiv, osetite se čilo i veselo, nakon skoka kroz prozor, te odlično raspoloženi i spremni da se suočite sa svim izazovima koje vam dan donosi. Negde to postaje i znak višeg upliva i duhovnosti; podsećam na čuvenu „prašku

Sama činjenica da ima tako mnogo ljudi koji su u pravom smislu reči izbacili razum kroz prozor je i te kako zabrinjavajuća.

defenestraciju“, tj. bacanje kroz prozor dvorca Hradčani dvojice omrznutih habsburških namesnika i njihovog sekretara 23. maja 1618. godine. Njihovo preživljavanje pada sa visine od 21 metar bilo je tada shvaćeno kao čudo i intervencija anđela, mada je taj incident, nažalost, označio početak Tridesetogodišnjeg rata.

Simplicio (ironično): Njihovi religijski i politički protivnici su, ako se dobro sećam, objašnjavali to „čudo“ prozaičnije, i to upravo gomilom stajskog đubreta koje se u to doba nagomilavalo po dvorištima zamkova.

Salviati: Eh, od nekih tema je zbilja teško pobeći. Treba da imate u vidu i sledeće: ako i budete povređeni, to ne mora biti ništa ozbiljno. Pa daleko najveći broj povreda su sasvim minorne – to kažu i statistike na koje se naučnici danas tako često (dodao bih i

olako) pozivaju. Na svaku ozbiljniju povredu dolaze hiljade, ako ne i milioni sitnih, onih koje često i ne primetite. Verovatnoća da baš Vas zadesi neka teža povreda je jako mala, možda ne kao dobitak na lutriji, ali u svakom slučaju mizerna. A na kraju krajeva, pogledajte se samo u ogledalo – pa čvrst ste Vi materijal, prijatelju! Delujete mi sasvim robustno, niste dete, niste hronični bolesnik, niste penzioner – pa odista bi bio sasvim neopravdan i neutemeljen pesimizam smatrati da će Vas oboriti nekakva, uostalom ne neizbežna, povreda prilikom tek jednog sasvim običnog skoka kroz prozor.

Simplicio: Hvala na poverenju...

Salviati (sa entuzijazmom): Jasno je meni zbog čega Vam ovo sve deluje čudno i zašto oklevate da mi poverujete. Moćni lobi proizvođača liftova (setite se samo tih mračnih korporativnih imena:

David Pajić Daka, Schindler, Otis, ThyssenKrupp – zar Vam takva imena ulivaju poverenje?) neprekidno radi na tome da ljudi ubedi da se iz stana ne može izaći kroz prozor, nego da se moraju koristiti njihovi proizvodi. To je sasvim prirodno i logično, pošto oni od toga žive, zar ne? I ne samo što žive, već ostvaruju i debele profite! Profite o kojima pošten svet, kome je ispran mozak propagandom da će mu se nešto loše desiti ako iz stana izađe kroz prozor, može samo da sanja... O graditeljima stepenica, još od drevnih vremena, neću ni da govorim; mnogi od njih su bili zidari, a među njima neki i slobodni zidari, a Vama svakako ne moram ništa tu dalje da objašnjavam.

Simplicio: Hmmmm.

Salviati: Konačno, imajte u vidu i slučaj Vesne Vulović.¹ To su sad svi naprasno zaboravili, mozgova ispranih liftovskom zaverom i propagandom. Zar to nije savršen dokaz da su priče o katastrofalnim posledicama izlaženja kroz prozor samo prazne priče za zastrašivanje narodnih masa? Vesna Vulović je jasno pokazala i dokazala – jasnije nego bilo koji naučni modeli, simulacije i ostale suviše složene reči koje naučnici koriste u svojim mračnim poslovima – da je moguće preživeti i pad sa više od deset kilometara bez padobrana – šta je u poređenju sa tim tričavim deset spratova od vašeg stana do pločni-

ka?

Simplicio: Zaista ništa, kad već tako besmisleno postavljate stvari. Kolika je verovatnoća da bilo ko ponovi podvig Vesne Vulović?

Salviati: Aha, sad smo već na terenu verovatnoća! Pa, znate i sami da se dva naučnika neće složiti oko toga kakve su te male verovatnoće... svi njihovi modeli su jako nepouzdani... svuda ima milion dodatnih pretpostavki... Ali čak i kad vidite primer komšije koji je, poslušavši moje argumente, izašao iz svog stana kroz prozor i poginuo – čak ni to ne treba da Vas obeshrabri da pomislite da izlazak kroz prozor nije dobra ideja!

Simplicio (odmahuje rukama)

Salviati: Na kraju krajeva, vaš komšija je sasvim različit čovek od Vas. Ne samo što se razlikujete – pardon, što ste se razlikovali, ipak o njemu govorimo sa punim pijetetom u prošlom vremenu – po stvarima kao što su boja kose, visina i težina, već ste imali i potpuno drugačiji razvojni i životni put. Zar njegov primer u stvari ne osnažuje moju glavnu poentu – toliko ste različiti bili on i vi, da pretpostaviti da će se i Vama desiti isto što i njemu može biti odraz samo krajnje naivnosti! A već smo zaključili da su naučnici skloni naivnosti, ali ne i iskusni, ozbiljni ljudi kao što smo Vi i ja, koji žive u stvarnom svetu, a ne u svetu kojekakvih modela, simulacija, scenarija, verovatnoća i

drugih apstrakcija, zar ne? Zar ne? ZAR NE!!!!

Simplicio: Dragi prijatelju, smrite se, nije Vam dobro, znam da mnogo radite...

Salviati (popivši čašu vode, normalnim tonom): Ma ne, sve je u redu. Hteo sam samo da Vam demonstriram svu besmislenost ideja kojima barataju moderni antinaučnici, a naročito onaj podskup koji negira realnost globalnog zagrevanja i sebe naziva „skeptičima“ u pogledu klimatskih promena.

NARAVNO, OVO JE SVE DO SADA BILA PARODIJA!

Ali, plašim se, ne dovoljno očigledna. Stoga ću ovde prevesti stvari o kojima sam govorio – sasvim iskreno: bulaznio! – na jezik termina koji se u raspravama oko klimatskih promena koriste.

Simplicio (odahnuvši): Dobro je, moram priznati da sam se u jednom trenutku ozbiljno uplašio.

Salviati: Dragi prijatelju, razloga za strah i zabrinutost i te kako ima – ali ne u vezi sa mnom i mojim zdravljem, nego u vezi sa zdravljem svih nas, a bogami i samicim postojanjem budućih generacija. Razlozi za strah i zabrinutost se nalaze upravo na suprotnoj strani, kod onih koji nas ubeđuju da antropogenih klimatskih promena nema ili da, čak i ako ih ima, nema razloga da se uzinemirujemo zbog njihovih posledica ili bilo

Habl i Hjumason su početkom tridesetih godina 20. veka učinili ovo najveće otkriće u istoriji kosmologije iako su za samu stopu širenja (izraženu tzv. Hablovom konstantom) dobili vrednost skoro deset puta veću od današnje prihvaćene vrednosti! I bez obzira na to što znamo da su njihova merenja stope širenja bila u toj meri pogrešna, niko ozbiljan na osnovu toga neće osporiti realnost same pojave, značaj otkrića ili zasluge ove dvojice astronoma.

Uvek se pokazivalo da su zajednice zasnovane na lov i skupljanju – koje su neminovno male, jer se samo mali broj individua može prehraniti na taj način, naročito tokom zimskog perioda – otpornije na velike poremećaje svog okruženja nego masivna, sedelačka društva.

šta preuzimamo. Sama činjenica da ima tako mnogo ljudi koji su u pravom smislu reči **izbacili razum kroz prozor** je i te kako zabrinjavača. U poređenju sa onim što se eufemistički naziva „klimatskim skepticizmom“ (a zapravo je **poricanje**, odnosno *denialism* spram klimatskih promena), a što je u osnovi maligna antinaučna ideologija sa potencijalno katastrofalnim posledicama, drugi oblici pseudonauke poput ufologije, astrologije, hiromantije, vidovnjaštva, pa i nadrilekarstva, bezazlena su zabava i nalik mačićima u korpici. Sama nauka je ovde kristalno **jasna**, mada kao i kod drugih kompleksnih fe-

nomena **neprecizna** (ove dve karakteristike nisu ni u kakvoj koliziji, šta god ko halucinirao): poslednji, četvrti izveštaj IPCC-a pruža šest tzv. marker scenarija, od kojih onaj najnepovoljniji, koji je samo produžetak postojećeg trenda (*A1FI*), jasno predviđa porast globalne srednje temperature do kraja veka od 2,4 do 6,4° Celzijusa sa najverovatnijom vrednošću od 4°C. Ovaj scenario, oko koga je sasvim prirodno i logično da najviše brinemo, predstavlja bi nesumnjivo kataklizmu; dovoljno je pomenuti da je najveće masovno izumiranje u istoriji planete, ono na granici geoloških perioda perma i trijasa

pre oko 251 milion godina, bilo karakterisano povećanjem globalne srednje temperature od 6° C kao posledica delovanja gasova staklene bašte emitovanih iz supervulkana. Biosferi je bilo potrebno **više od deset miliona godina** da se od te kataklizme oporavi, o čemu danas postoji detaljni fosilni zapis.

Zašto bismo se brinuli baš oko najnepovoljnijeg scenario klimatskih promena? Pa i to je jako jednostavno i zdravorazumski kad se pogleda bez komplikovanih ideoloških i antinaučnih naočara: iz potpuno istih razloga kao što se, ako se nađemo na brodu koji tone, ne brinemo preterano o onom

scenariju u kojem nam se jedino izgužva kravata ili razmaže šminka, već o drugim, znatno nepovoljnijim mogućnostima. Onaj ko bi se u takvim okolnostima brinuo o kravati ili šminki ne bi bio smatran „skeptikom“, već osobom kojoj je neophodna psihijatrijska pomoć.

Najiritantnija je osnovna teza koje se provlači kroz najveći deo „klimatski skeptičkog“ diskursa, a koja se pojednostavljeno može predstaviti ovako:

S obzirom na to da klimatolozi ne znaju tačno šta će se sa globalnom klimom dešavati u narednih stotinak godina, onda njihova upozorenja o mogućim kataklizmičkim posledicama klimatskih promena možemo zanemariti.

Ko ovo prihvata, zasigurno prihvata i tvrdnju da:

S obzirom na to da lekari ne znaju tačno šta će se desiti sa čovekom koji izade iz svog stana na desetom spratu kroz prozor, onda njihova upozorenja o mogućim smrtnim posledicama takvog ponasanja možemo zanemariti.

U oba slučaja činjenica je da postoji više različitih scenarija i modela koji zavise od finih detalja procesa (u prvom slučaju raznih za modeliranje veoma složenih geoloških i okeanoloških povratnih sprega, u drugom pošto očigledno nije svejedno da li se nesrećni subjekt dočeka glavom, nogom, leđima, itd.). Zajedničko za obe tvrdnje je da u situacijama te vrste nema mnogo mesta „eksperimentisanju“ ili „učenju na greškama“. Isto kao što neko može da preživi jedno ili dva izlaženja kroz prozor sa viših spratova, ali je perspektiva sumorna ukoliko mu to postane stalna praksa, tako smo mi do sada

možda i imali sreće sa klimom na planeti i možda možemo imati sreće još koju deceniju, ali ukoliko se sa praksom potpune klimatske neodgovornosti ne prestane, perspektive preživljavanja su ništavne.

Kvantitativna neodređenost – izražena, recimo, rasponom porasta globalne srednje temperature do kraja 21. veka koji sam maločas pomenuo, takođe nimalo ne utiče na zaključak o krajnje uzinemirujućoj realnosti globalnog zagrevanja. Ovo se ponekad ne shvata i kod drugih slučajeva u nauci. Setimo se širenja svemira, Habl i Hjumason su početkom tridesetih godina 20. veka učinili ovo najveće otkriće u istoriji kosmologije, iako su za samu stopu širenja (izraženu tzv. Hablovom konstantom) dobili vrednost **skoro deset puta veću** od današnje prihvaćene vrednosti! I bez obzira na to što znamo da su njihova merenja stope širenja bila u toj meri pogrešna, nikao ozbiljan na osnovu toga neće osporiti realnost same pojave, značaj otkrića ili zasluge ove dvojice astronoma. Kada je Valter Bade dvadesetak godina kasnije izvršio ponovnu kalibraciju skale udaljenosti u svemiru i shvatio u čemu su Habl i Hjumason pogrešili, njemu nije padalo na pamet da na osnovu toga negira samu činjenicu da se svemir širi. Potpuno analogno, ljudi koji negiraju realnost globalnog zagrevanja na osnovu toga što se još ne može precizno odrediti brzina ovog potencijalno katastrofičkog procesa, pa se zbog toga daje raspon scenarija i relevantnih porasta temperature, pokazuju suštinsko nerazumevanje naučnog metoda, kao i nesposobnost da ra-

zlikuju bitno od nebitnog.

Zavera koja se implicira često se pripisuje fiktivnom „ugljeničnom lobiju“ koji bi navodno trebalo da objedinjuje ekološke pokrete, vladine birokrate, proizvođače nuklearnih reaktora, solarnih panela i turbina na vetar i tobože korumpirane naučnike iz celog sveta i različitih struka (ponekad se u miks po želji dodaju i Ujedinjene nacije, NASA, ruski i kanadski farmeri, Bono Voks, Grinpis ili potpuno neizbežni slobodni zidari). Naravno da je takva vrsta široke zavere taman podjednako smislena i verovatna kao i tajno udruživanje *Schindlera*, *ThyssenKruppa* i Davida Pajića Dake zarad sistematskog ispiranja mozga stanovnika višespratnica. I o tobožnjoj svetskoj zaveri pristalica globalnog zagrevanja imaju drskosti da govore, ironično, upravo ljudi koji su vrlo često na **čak ne ni tajnim** platnim spiskovima vrlo realnog „fosilnog lobija“, odnosno velikih proizvođača nafte, uglja i prirodnog gasa. Kao i obično, napad je i tu najbolja odbrana, a posebno kad su svi racionalni argumenti na suprotnoj strani.

Navodna „robustnost“ koja se pripisuje savremenom čovečanstvu, za razliku od proteklih vremena, predstavlja još jedno besmisleno opšte mesto. Naprotiv: savremena civilizacija je daleko manje otporna na velike perturbacije, kao, uostalom, i prethodne civilizacije, u poređenju sa društvenima lovaca i skupljača. Prilikom supererupcije vulkana Tobe pre oko 75.000 godina, došlo je do globalne vulkanske zime, koju su naši preci preživeli samo u ograničenim oblastima, zahvaljujući fleksibilno-

Današnja društva su upravo zbog svoje kompleksnosti i međuzavisnosti raznih delova sistema veoma osetljiva čak i na veoma male poremećaje sredine – a kamoli na ogroman poremećaj koji sa sobom donosi globalno zagrevanje.

sti lovačko-skupljačkog načina života. Prilikom docnijih velikih gladi i prirodnih promena klime uvek se pokazivalo da su zajednice zasnovane na lovnu i skupljanju, koje su neminovno male, jer se samo mali broj individua može prehraniti na taj način, naročito tokom zimskog perioda, otpornije na velike poremećaje svog okruženja nego masivna, sedelačka društva. I u tome leži problem, pošto se teško možemo vratiti u paleolit; suviše nas je mnogo i suviše smo navikli na tekovine života u civilizaciji. Današnja društva su upravo zbog svoje kompleksnosti i međuzavisnosti raznih delova sistema veoma osetljiva čak i na veoma male poremećaje sredine, a kamoli na ogroman poremećaj koji sa sobom donosi globalno zagrevanje.

Komšija na koga, po budalastom shvatanju klimatskih „skeptika“, ne treba obraćati pažnju je naša susedna planeta, Venera, na kojoj je galopirajući efekat staklene bašte, otpočevši veoma rano u njenoj istoriji, doveo do situacije u kojoj na njoj vlada praktično ne-promenljiva temperatura od oko $460^{\circ}\text{Celzijusa}$, nema ni kapi vode niti ikakvih uslova za život. To se na Veneri odigralo prirodnim putem, ali suštinski fizički mehanizam lavinskih klimatskih promena onda kada koncentracija gasova staklene bašte pređe kritični prag je isti. „Skeptici“ na to odgovaraju faktografski tačnom, ali u datom kontekstu besmislenom, tvrdnjom kako je Venera ipak sasvim drugačija planeta od Zemlje, sa drugačijim početnim uslovima i drugačijim životnim putem. Što susedima onog što je kroz prozor iskočio sva-kako pomaže.

Konačno, čitava ova smeša začinjena je budalastom retorikom i demagogijom, karakterističnom za pseudonaučne tekstove, ali savršeno tempiranom da uguši kritičko mišljenje i obeshrabri dalju diskusiju. Koliko puta sam Vam se obratio otvorenim ili prikrivenim laskanjem? Koliko puta sam upo-

trebio vulgarne fraze poput „Vama svakako ne moram da objašnjavam“ ili „Vi ste suviše inteligentan čovek da biste verovali zvaničnim verzijama“? A o pozivanjima na „konkretnost“, „preciznost“, „ovu savremenu nauku“, i drugim elementima antiintelektualnog, populističkog govora stvorenog za prekidanje ozbiljne debate da i ne pričam. Svim tim elementima obiluju tekstovi samozvanih klimatskih „skeptika“.

Simplicio: Haha. Sad shvatam: sprdanje sa naučnom (ne)izvesnošću imalo je za cilj da ismeje naivnu ideju da naučni metod funkcioniše u pogledu delovanja gravitacije na naše telo u slučaju defenestracije, a čudesno prestaje da funkcioniše kada se primeni na klimatske pojave i trendove.

Salviati: Tako je.

Simplicio: Jedino mi ostaje nejasna poenta priče o Vesni Vulović, osim trivijalne činjenice da se i maloverovatni događaji ponekad ostvaruju.

Salviati: Ali vidite, to je i najvažnija od svih poenti – u suštini je nebitno da li je verovatnoća katklizmičkog globalnog zagrevanja od $6^{\circ}\text{ Celzijusa}$ do kraja veka

99% ili 50% ili 10% ili 1%. Čak i u ovom poslednjem slučaju, **egzistencijalni rizik** se samo prolongira do narednog veka ili nekog docnijeg, pošto skeptici ne nude nikakvu realnu alternativnu sliku klimatskih promena (ako bi bili u pitanju ciklusi kosmičkog zračenja kakve sugerisu, recimo, izraelski astronom Nir Šaviv ili danski fizičar Henrik Svensmark, stvar je zapravo još dugoročnija i samim tim znatno nepovoljnija sa praktične tačke gledišta; međutim, Šaviva i Svensmarka se teško može svrstati u „skeptike“ u značenju koje ovde koristim, pre će biti da se njihov rad zloupotrebljava od strane „skeptika“). Stvar je u nedostatku odgovornosti i predostoružnosti prema samom fenomenu. Kada bi neko javno rekao da nuklearni rat nije ništa posebno strašno, te da nema „naučnih dokaza“ da bi njegove posledice bile katastrofalne, te da shodno tome ne treba ništa posebno preduzimati u svrhe sigurnosti nuklearnih arsenala, niti ulagati ikakva sredstva u to – razumni ljudi bi sa pravom zaključili da je u pitanju opasan ludak koga valja hospitalizovati i sprečiti da svojom očiglednom iracionalnošću nanese neku štetu. I takva reakcija

Razuman čovek se ne povodi za mogućnostima, već za verovatnoćama.

je suštinski nezavisna od toga da li neko od nas subjektivno smatra nuklearni rat manje ili više verovatnim: **neodgovornost je uvek problematična, sasvim nezavisno od toga jesmo li optimisti ili pesimisti.** A sad razmislimo o činjenici da, sa dugoročnog stanovišta čitave planetske biosfere, globalno zagrevanje može biti zapravo **razornije** od bilo kakvog nuklearnog rata.

Naravno, i nuklearni rat i supervulkanske erupcije i globalno zagrevanje (i ostale pretnje sa kojima se čovečanstvo suočava u ovom milenijumu) **mogu** se preživeti – isto kao što je Vesna Vulović pokazala da je **moguće** preživeti pad sa više od deset kilometara bez padobrana. Moguće je dobiti i glavnu premiju na lutriji. Moguće je pronaći i osamdesetkaratni dijamant u kontejneru na čošku. Moguće je videti u snu tačno rešenje Rimanove hipoteze ili korektnu

formulu leka za rak. Da li je neko spreman da živote svih budućih generacija i sve vrednosti koje bi one mogle stvoriti, ako ih bude, prepušta takvoj vrsti mogućnosti? Razuman čovek se ne povodi za mogućnostima, već za verovatnoćama. Ako se u pogledu klimatskih promena što pre ne urazumimo kao vrsta, biće to potpuno isto kao da smo kolektivno skočili kroz prozor ili sa mosta; da li je, kao što kaže slavna pesma iz filma i serije *M*A*S*H*, samoubistvo odista bezbolno, neka svako za sebe proceni.

¹Za mlađe čitaoce ili one sa slabijim pamćenjem ili one nezainteresovane za civilnu avijaciju ili za (prave, a ne ideološke) heroje bivše Jugoslavije, mali podsetnik: 26. januara 1972. godine, ustaški teroristi podmetnuli su tempiranu bombu na JAT-ov let 367 na liniji iz Stokholma za Beograd. Bomba je eksplodirala i avion DC-9 se ras-

pao u vazduhu, na visini od preko 10.000 metara iznad teritorije tadašnje Čehoslovačke. U nesrećama ove vrste gotovo nikad nema preživelih, ali je u ovom slučaju od ukupno 28 putnika i članova posade preživela tada 22-godišnja stjuardesa Vesna Vulović, u repu aviona, ušavši u Ginisovu knjigu kao osoba koja je preživela pad sa najveće visine bez padobrana, rekord koji će teško biti uskoro oboren. Iako u komi čitavih 27 dana i privremeno paralizovana, ona se docnije sasvim oporavila, radila na administrativnim poslovima u JAT-u i čak povremeno ponovo letela! Slučaj Vesne Vulović je počutan i zbog još jedne stvari koja se odigrala mnogo kasnije; ona je početkom devedesetih godina 20. veka dobila otkaz na poslu u JAT-u zbog javnog kritikovanja tadašnjeg miloševićevog diktatorskog režima, što pokazuje da su deset hiljada metara puka sitnica u poređenju sa tim koliko je društvo Srbiji nisko palo.

POPULARIZATOR ZNANOSTI PORAZIO RADIKALNOG KREACIONISTA

Nagrađivani popularizator znanosti, TV voditelj, pisac i direktor Planetarnog društva Bil Nye (Bill Nye) odnio je uvjerljivu pobjedu u javnoj raspravi s kreacionističkim apologetom, spisateljem Kenom Hemom (Ken Ham), predstavnikom američkih radikalnih protestanata, koji vjeruju u koncept tzv. Mlade Zemlje, odnosno da je Bog stvorio svijet prije 6.000 godina u samo šest dana.

U debati koja je održana i snimana u Kreacionističkom muzeju u Petersburgu u SAD-u Nye je predstavio znanstvene argumente koji su vrlo očigledno pokazali koliko je absurdno vjerovanje da je Zemlja stvorena prije nekoliko tisuća godina.

Ham, koji je po profesiji trgovac nadrilijskovima, inzistirao je da znanstvenici nemaju izravan uvid u povijesni razvoj našeg planeta, odnosno da nisu svjedočili njego-

vu stvaranju, da su stoga njihovi zaključci tek interpretacije onoga što danas vide, podložne pogreškama te da je jedini izvor pouzdanog znanja Biblija, i to shvaćena doslovno.

Neki su znanstvenici već prilikom najave susreta izrazili određene rezerve prema debati, prije svega zato što je poznato da kreacionisti ne prihvataju nikakve argumente jer ne vjeruju u znanost, već isključivo u ono što piše u Bi-

bliji te zato što se takvim raspravama daje neprimjerena akademska težina kreacionističkim besmislicama. Osim toga, evolucija je jedna od najbolje dokazanih znanstvenih činjenica, tako da neki znanstvenici ističu da je o njoj besmisleno raspravljati kao da je „samo“ teorija kako to vole isticati njezini protivnici. No unatoč zamjerkama, rasprava je, ako ništa drugo, još jednom potvrdila provjerenu činjenicu da su jedini argumenti kojima kreacionisti raspolažu biblijski citati. Ham je čak sam priznao da ga nikakva količina znanstvenih dokaza ne može uvjeriti u nešto različito od onoga što piše u Bibliji.

Ovdje nemamo prostora za predstavljanje cijele debate pa smo izdvojili samo neke od argumentata i teza sučeljenog dvojca; cijelu raspravu možete pogledati na donjoj snimci.

Ham: Znanost se isto temelji na vjerovanju

Ham je u svom uvodnom izlaganju ustvrdio da se Darwinova teorija i evolucijsko stablo temelje na vjerovanju, jer danas ne možemo

Kreacionisti ne prihvataju nikakve argumente jer ne vjeruju u znanost, već isključivo u ono što piše u Bibliji te zato što se takvim raspravama daje neprimjerena akademska težina kreacionističkim besmislicama.

Rasprava je još jednom potvrdila provjerenu činjenicu da su jedini argumenti kojima kreacionisti raspolažu biblijski citati.

vidjeti da se bilo koja vrsta stvorena mijenja u drugu. To je, naravno, pogrešno jer i danas svjedočimo promjenama određenih organizama čak i u kratkim vremenskim razdobljima od nekoliko desetljeća dok se evolucija odvijala milijarda godina. Jedan od ponajboljih primjera evolucije na djelu jest upravo hrvatska gušterica koju su znanstvenici 1971. s otoka Pod Kopište u Lastovskom arhipelagu naselili na otok Pod Mrčaru gdje je nije bilo. Godine 2008., stručnjaci su utvrdili da je populacija gušterice u novom staništu razvila bitno drugačije osobine - od izbora prehrane, preko boje do oblika glave. Nažalost, Nye nije predstavio ovaj primjer iako ga je ugledni biolog Richard Dawkins uvrstio u svoju odličnu knjigu o evoluciji „Najveća predstava na Zemlji“.

Ham je također ustvrdio da nije moguće utvrditi starost Zemlje te da se znanstvene ideje temelje na vjerovanju baš kao i njegove. Navodeći Bibliju i Isusa, odnosno Boga kao jedine istinske autoritete, izjavio je da su znanstvenici usurpirali pravo na termin „znanost“ mada postoje „povijesna“ znanost i ona sekularna koju je nazao „promatračkom“. Po njemu su stvari jednostavne i jasne: ako se zbroje godine koje su doživjeli naši preci od Adama, preko Abrahama do Krista, Zemlja je stara 6.000 godina, smrt je rezultat grijeha, a riječ Božja jedini je nepogrešivi instrument za mjerjenje starosti svijeta (kao i svega ostaloga – morala, zakona itd. op. a.).

Dokazi otkrivaju koliko je kreacionizam besmislen

Nye mu je odgovorio da danas imamo vrlo pouzdane metode datiranja, od brojanja godova drveća i slojeva leda do mjerjenja radioaktivnog poluraspada različitih elemenata. Istaknuo je da naslage

leda i tla te obilje fosila nepogrešivo poredanih u slojeve od starijih prema mlađima nedvojbeno potvrđuju evoluciju i pokazuju da je život stariji od 4.000 godina koliko je prošlo od biblijskog potopa. Kako su nastala neka stabla koja su i danas živa, a stara su gotovo 10.000 godina ako je potop sve uništio, pitao je Nye.

Također je postavio pitanje kako to da na putu od mjesta na Bliskom istoku na kojem se navodno nasukala Noina arka sve do Australije nigdje nema ni traga od klokana, baš kao što uopće nema nikakvih dokaza o bilo kakvom raseljavanju različitih vrsta koje žive na različitim kontinentima i otočima. Pitao je i kako to da danas u svijetu postoji 16 milijuna vrsta stvorenja, a u Bibliji se navodi da ih je Noina obitelj na svoju barku smjestila samo 7.000. Kada bi to bilo istina, istaknuo je, u proteklih bi se 4.000 godina svaki dan trebalo stvarati 40-ak novih vrsta kako bi se nadomjestila razlika. Konačno, rekao je Nye, moguće je znanstveno dokazati da bi se Noina drvena arka pod teretom svih silnih životinja, biljaka i hrane

potrebne za njihovo preživljavanje jednostavno raspala u moru.

Nekadašnji voditelj američke znanstvene emisije za djecu rekao je da se od znanosti također očekuje da daje pouzdana predviđanja na temelju zakona prirode. Kao primjer istaknuo je tiktalika, stvorenje koje predstavlja prijelaz iz vodozemca u gmazu iz vremena devona čije su otkriće znanstvenici dugo godina najavljivali. Nye je pitao Hama i odakle u svemiru milijarde zvijezda koje su očito stare milijardama godina (neke su toliko daleko da svjetlosti trebaju milijarde godina da stigne do nas op. a.). Naglasio je da bi on, za razliku od Hama, bio spreman promijeniti svoja uvjerenja da je evolucija dokazana činjenica kada bi bilo tko uspio pronaći barem jedan fosil koji bi pokazao suprotno, primjerice da su ljudi postojali prije ili istovremeno s nekim drevnim životinjama.

Za kraj, Nye je podsjetio na to da američki Ustav nalaže da treba promovirati znanost bez koje nema napretka civilizacije i pozvao zakonodavce savezne države Kentucky da ne dozvole da se u škole uvede poučavanje kreacionizma, kako to neki traže u ime vjerskih prava, jer bi to uzrokovalo zastajanje učenika u znanstvenom obrazovanju. Publika ga je pozdravila snažnim pljeskom.

SRPSKA ISTORIJSKA STVARNOST U SEDAM SLIKA

Smrt i stradanje su podignuti na pijedestal umesto racionalnosti i razboritosti.

Kažu da u Srbiji ima previše istorije po glavi stanovnika. To i ne bi bilo tako loše kada bi se istorija shvatala na ozbiljan i primeren način, odnosno, kada bi se iz istorije izvlačile racionalne i mudre pouke. Slavni događaji iz prošlosti, slavne ličnosti, velike pobede i postignuća na državnom i društvenom planu, predstavljaju za svaku naciju ponos i inspiraciju za dalji

napredak. No, kod razvijenih nacija i država, istorija je dinamičan proces, koji traje i služi potrebama istorijskog trenutka. Takve nacije i države i nazivamo istorijskim, jer su u određenom istorijskom trenutku ostvarile takve civilizacijske iskorake koji ulaze u zajedničku istorijsku baštinu čovečanstva, te ih mogu primeniti sve druge nacije i države. Kod nerazvijenih u koje,

na žalost spada i Srbija, istorija je statična, ništa se ne menja, već se drži do arhaičnih oblika svesti, do zastarelih običaja i tradicija, koje konzerviraju društvo i ne dozvoljavaju mu da se prilagodi novim istorijskim izazovima. I dok se kod prvih razvoj ne smatra odricanjem od prošlosti, već investicijom za budućnost, kod drugih budućnosti i nema, jer se živi od prošlosti.

U daljem tekstu videćemo kako je SPC kroz istoriju oblikovala srpsku nacionalnu svest i gde nas je ona istorijski odvela:

Kod razvijenih nacija i država, istorija je dinamičan proces, koji traje i služi potrebama istorijskog trenutka.

1. Nebesko ili zemaljsko carstvo

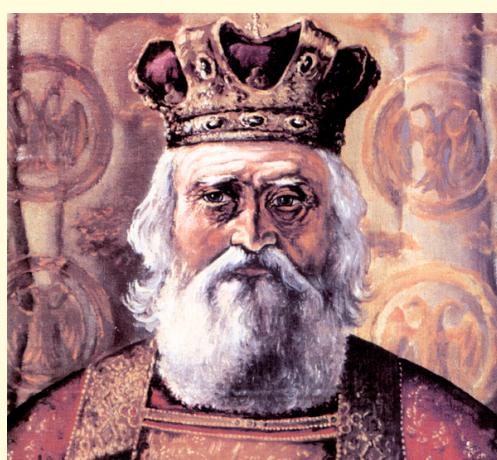
Legenda kaže, da je srpskom knezu Lazaru uoči bitke na Kosovu, 1389. godine, u san došao andeo pitavši ga kom se carstvu priklanja: nebeskom ili zemaljskom. Iako mu je bila zagaranrovana pobeda u slučaju izbora zemaljskog carstva, knez Lazar je izabrao, tako bar ova srpska crkvena legenda pripoveda, poraz, odabравши nebesko carstvo.

Ovu istorijsku laž generacije Srba, zahvaljujući njihovoj crkvi prihvatio je za istorijsku istinu, što je

kasnije plaćeno milionima života. Poverovavši u nju i odabравши je za centralno mesto svoje istorije, napravljen je takav sistem vrednosti, u kojem je svaki istinski napor da se država postavi na moderne i savremene osnove, da se osnaži i ojača, unapred proglašen neprijateljskim i stranim. Dakle, ni u legendi, lažnoj naravno, ne vidi se ništa sporno u žrtvovanju države i naroda zarad nekog apstraktnog i dalekog entiteta na nebu. Smrt i stradanje su podignuti na pijedestal umesto racionalnosti i razboritosti.

Ovde se ne želi nikako umanjiti istorijski značaj kneza Lazara i njegova uloga u istoriji, već se pokušava skinuti maska da je želeo poraz. Naravno da je želeo pobedu i u tom cilju i dao svoj život.

No, crkvena opravdanja njegovog neuspeha nanelo su toliko štete da mnogima njegova ličnost ostaje zamagljena. Umesto racionalnog pristupa uzrocima poraza (u kojima je i sam knez Lazar imao doprinosa) i razboritim pokušajima da se takav scenario nikad više ne ponovi, opevao se njegov lažan izbor nebeskog carstva, koji može da vodi samo u nove poraze i istorijska posrnuća.

2. Turska ili Ugarska

Nakon poraza na Kosovu postavilo se pitanje kome se prikloniti: Turskoj ili Ugarskoj. Struju koju su predvodili knjeginja Milica, a kasnije i njen sin Stefan budući despot srpski, opredelila se za Tursku, čak i ratovala na turskoj strani. Drugu struju predvodio je Vuk Branković, opredelivši se za Ugarsku.

Opet zahvaljujući sopstvenoj crkvi, koja je neosnovano oklevetala za izdaju na Kosovu ovog srednjovekovnog srpskog velikaša – Vuka Brankovića, zbog takvog izbora jer je Ugarska katolička zemlja, dobijamo poruku da je bolje propadati i pod najgorim ugnjetачima jer bogu je to milije, nego spasiti se i prikloniti se zemlji koja se umesto sa tri krsti sa pet prstiju.

Mnogima je poznata priča o Luki Notarijusu, vizantijskom velikašu koji je govorio da bi pre voleo da vidi turski turban nego katoličku mitru. Znamo da Vizantije više nema, da je ostala samo uspomena, a znamo da se i danas na Aji Sofiji nalazi polumesec. I

Srbiju umalo da zadesi ista sudbina, s tim sto se petovekovno isključenje iz glavnih tokova svetske istorije oseća i danas.

Može li iko danas da navede ozbiljne razlike između pravoslavlja i katoličanstva, a da ne pomene papu? Zar zaista neko misli da zbog razlike u tome ko iz koga proishodi u „svetom trostvu“, da li se u službi koristi kvasni ili beskvasni hleb, da li treba vise postovati ikone ili kipove....treba žrtvovati ceo narod, a državu isključiti iz civilizacije pod opasnošću da zaувек nestane!? Da li iko normalan može da pomisli, da samim tim što je pravoslavac je bolji od bilo kog pripadnika druge vere, u ovom slučaju katoličke?

I sada je Vuk Branković, iako je umro u turskom zarobljeništvu boreći se do kraja protiv njih, u svesti Srba, izdajnik, a sin kneza Lazara – Stefan, koji se borio na strani Turaka (bitka kod Nikopolja 1396. i bitka kod Angore 1402.) i doprineo da se učvrste na Balkanu, svetac.

Mnogima je poznata priča o Luki Notarijusu, vizantijskom velikašu koji je govorio da bi pre voleo da vidi turski turban nego katoličku mitru.

3. Karađorđevići ili Obrenovići

U ovoj, od strane crkvenih krugova, uprošćenoj slici, imamo na jednoj strani navodno hristoljubive pravoslavne Karađorđevice, koji uz pomoć Rusije brane srpstvo, a na drugoj strani Obrenovicе, navodno turske ulizice i sluge Zapada.

I ovde imamo jasnou poruku da je bolje da država i propadne, kada i Rusija radi protiv njenih interesa, nego postići bilo kakav kompromis sa Zapadom u cilju njenog očuvanja. Pri tom namerno se prečutkuju sve veze Obrenovića sa Rusijom čak i kada je ona bila pasivni posmatrač srpskih nesreća. Presudni moment za ovakvu sliku je bila tzv. Tajna konvencija sa Austro-Ugarskom iz 1881. godine. Naravno da se nikad neće spomenuti Budimpeštanska konvencija iz 1877. i San Stefanski mir iz 1878. kojima je Rusija de jure izdala srpske interese. Moderne institucije, zakonodavstvo, uređenje države na svim poljima započeti u doba Obrenovića ne zasluzuju ni pomena, u poređenju sa „strašnom“ činjenicom da su se okrenuli u

jednom kratkom istorijskom momentu ka zapadnoj i katoličkoj Austriji.

Kralj Milan nema ni jedan spomenik u prestoniči kakav dolikuje vladaru oslobođiocu, zaslužnom za sticanje nezavisnosti, ali zato jedan Nikola Pasić, koji ničim nije zadužio ovu državu i politički konvertit, ulica, podrepaš, profiter, ima monumentalni spomenik u centru Beograda.

Setimo se samo pisanja lista „Srpski Sion“ povodom majske događaja iz 1903. godine i uloge srpske crkve u Majskom prevratu. Oni koji se i danas, deklarativno, zgražavaju nad ubistvom porodice ruskog cara Nikolaja II ni reč ne govore o daleko gnušnijem ubistvu kralja Aleksandra i kraljice Drage, te blagosiljavaju novog kralja koji seda na krvavi presto i sam doprinevši da bude takav. Kakvo licemerstvo!

Onaj neupućeniji deo će reći kako je to pravda jer je knez Miloš naredio ubistvo Karađorđeva. No, nije li i sam Karađorđe učinio isto što i Miloš, samo na

jednom mikroplanu ubivši svoga oca!? Nije li Karađorđe ubio i svog rođenog brata? Istoričarima je poznato da je bio umešan i u ubistvo Miloševog polubrata Milana. No, to crkvenim krugovima i masi koja ih sledi ne predstavlja problem jer mase vole žrtve. Karađorđe je ispaо žrtva uprkos tome što je pobegao iz zemlje nakon propasti ustanka. Miloš je ostao uprkos svemu i pobedio i oslobođio zemlju, ne obazirući se preterano na to ko mu može pomoći na tom putu. Pobednicima crkva ne prašta jer su pobednici predstavnici zemaljskog carstva, a gubitnici nebeskog! Ne želi se opravdati ubistvo Karađorđa već se traži isti tretman za sve.

4. Zapad ili Istok

I dok su sve političke elite Srbije od Nemanjića do danas, manje-više na ovaj ili onaj način, sarađivale sa Zapadom i tražile rešenja, za srpsku crkvu nikada nije bilo dileme – Istok, pa makar to značilo i propast države.

„Srbija je Zapad na Iстоку и Iсток на Zapadu“, navodno su reči Rastka Nemanjića, odnosno, Sv. Save. I dok su sve političke elite Srbije od Nemanjića do danas, manje-više na ovaj ili onaj način, sarađivale sa Zapadom i tražile rešenja, za srpsku crkvu nikada nije bilo dileme – Istok, pa makar to značilo i propast države. Naravno, verski momenat je i ovde presudan.

Verski krugovi nikada nisu dosledno pratili politiku države, ali su bili umirivani nebrojanim povlasticama, privilegijama, poklonima, ktitorstvom političkih krugova. I kako su mase bile pretežno pod uticajem crkve koja je u periodu turskog ropstva glumila nekaku vlast, i one su politiku države smatrali neprimerenom i stranom, jer nisu shvatale uzročno-posledične veze. No, nisu je ni moglo shvatiti jer su pretežno bile nepismene, poljoprivredno orijentisane i religijski indoktrinirane, što je i cilj same crkve.

Srpski vladari iz dinastije Nemanjića održavali su tesne veze sa Zapadom i katoličkom crkvom. Neki od njih su i kršteni po katoličkom obredu (Stefan Nemanjić), ostali katolici do smrti (Vukan, kralj Dragutin, princ Vladislav), sklapali saveze sa Zapadom ili tražili pomoć od katoličke crkve (kralj Milutin i car Dušan), sklapali brakove sa zapadnim princezama (Stefan Prvovenčani, Uroš I, kralj Dragutin)... Važno je napomenuti da su srpska teritorijalna širenja u srednjem

veku išla na Istok, čime je slabljena pravoslavna Vizantija, a ne na katolički Zapad. I sad, da su neki od vladara ostali katolici, da su neki koji su i ostali postali vladari i da su se ostvarile odredbe iz saveza, mase bi danas slavile papu, umesto domaćeg patrijarha.

Sada imamo rascep da smo u političkom smislu Zapad (Ustav, zakonodavstvo, institucije, obrazovanje...), a mentalno smo Istok. Šizofreno!

Na ime, u svojoj prizemnosti i površnosti i indoktriniranosti, crkveni krugovi ne prave razliku između civilizacijskog i političkog Zapada što prenose dalje na mase. Od momenta stvaranja moderne srpske države u XIX veku do danas, ovde nije bilo ni jedne bitnije odlike istočnih političkih sistema. Naša intelektualna elita se školovala na Zapadu i unela civilizacijske ideje koje su se inkorporirale u sve sfere života, čemu je crkva bila žestok protivnik.

5. Demokratija ili teokratija

U periodu krvavog raspada SFRJ, zapadni politički krugovi nisu bili blagonakloni prema poziciji Srbije u tim dramatičnim događajima. To je rezultiralo sankcijama, izolacijom i otvorenom agresijom na Srbiju 1999. Posledica takvog odnosa je sve veća podrška vladavini crkvenih krugova – teokratija, te sve veći prezir prema demokratski uređenom društvu koje se doživljava kao proizvod zapadne civilizacije.

Opet smo u poziciji podvojene ličnosti. Kako može demokratski sistem, ma gde da mu je rodno mesto, štetiti poziciji nekog naroda u svetu!? Pri tom, retko ko bi se odrekao i jednog svog demokratskog prava, zarad i jednog božanskog. Retko ko bi odlazeći iz zemlje otisao u bilo koju postojeću teokratiju na svetu. Kao da su ljudska prava i demokratija tu zbog Zapađa, a ne zbog samih ljudi koji su se kroz istoriju borili da ih ostvare, ma gde se nalazili. Ako je Zapad i kršio

naša ljudska prava, a jeste, to ne znači da ljudska prava ne valjaju, već se valja boriti za njih.

Osnov ovakvog stanja je, zapravo, strah od odgovornosti koji nosi demokratski sistem. Odgovornosti pred sobom i društvom u kojem se živi. Sloboda je preveliki teret za mnoge, te je masama daleko lakše da neko drugi (čitaj – crkva, kler) poneće odgovornost za njih. Zar nije cilj da svako pronadje svoje mesto u društvu, čime bi ono ojačalo i postalo legitimno, a ne da mu položaj i mesto određuju zapisi stari hiljadama godina i/ili arbitrarna volja sveštenstva!?

U demokratskim sistemima nacija i veroispovest su vec odavno razdvojeni pojmovi. Svojim retrogradnim stavom da „nema srpstva izvan pravoslavlja“, SPC je direktno otcepila iz srpskog etničkog korpusa milione sunarodnika drugih vera koji su se osećali Srbinima. Ovim je zadat značajan udarac državi i društvu koji su ostali bez one raznovrsnosti i različitosti, ljudskog potencijala u znanju i umešnosti koji su potrebni da bi se kvalitetno razvijali. Ovde se u masama to vidi kao nešto sasvim normalno. Pri tom, sve najveće crkvene velikodostojnike videćemo kako licemerno i uredno stoje u redu za prijem u ambasadama Francuske ili SAD kada se obelezavaju godišnjice Francuske revolucije i Dan nezavisnosti (donesenje Deklaracije o nezavisnosti), koje su označile početak ere ljudskih prava i kraj eri apsolutizma i teokratije.

Da li je iko od zagovornika teokratije svestan šta je sve propisano crkvenim pravilima i zapovestima u Bibliji? Ko je danas spremam da vodi taj tupi, isprazni život pun zabrana, pretnji i ograničenja?

6. Ruralno/poljoprivreda ili urbano/industrija

U 21. veku nam govore, mada svet već ulazi u postinformatičko društvo, da nam je poljoprivreda najveća šansa. Veliča se kult domaćina koji se nalazi u čuvenoj trijadi bog-kralj-domaćin, što je opet posledica religijske svesti.

Izvršena je gruba deindustrializacija zemlje, što je nemimovno odvelo u razne organicističke i religijske oblike svesti. Pokušava se redukovati svest ljudi na primitivne oblike organizacije u kojima nema kritičkog razmišljanja i šire spoznaje prirodnih i društvenih procesa. Strah od urbanizacije i industrializacije društva, logičan je za crkvu jer nosi sa sobom preispitivanje njenih dogmi.

POLJOPRIVREDA: patrijarhalnost, autoritet, religija, nepismenost, neobrazovanost, kulturna zaostalost, socijalna statičnost, država kao sirovinska baza

- kolonija, slaba i nerazvijena odbrambena moć, teži prelazak u informaciono društvo, loš kvalitet života...

INDUSTRIJA: demokratičnost, nauka, pismenost, obrazovanje, kultura, socijalna mobilnost, država kao jak ekonomski i politički subjekat, jaka i moderna vojska, lakši prelazak u informaciono društvo, jak standard i kvalitet života...

7. Četnici i partizani

Mada je Drugi svetski rat okončan još pre 69 godina, on i dalje traje u glavama mnogih, izazivajući duboke podele u društvu. Predvodnik istorijske revizije su, svakako, crkveni krugovi koji pokušavaju rehabilitovati otvorene saradnike i sluge fašističkih okupacionih sila. Borba sa „baukom komunizma“ traje i danas, i ako komunisti već 24 godine nisu na političkoj i društvenoj sceni i kada su uništene sve tekovine socijalističke epohe. Ovde zapažamo jedan fenomen. Crkva po ovom pitanju prvi put ne zagovara stradanje, odnosno nebesko carstvo, već ili otvorenu saradnju ili saradnju iz nužde sa fašistima. Ovde se stradanje i mučeništvo partizanske strane tokom četiri godine rata nipođaštava i oma-lovažava jer oni nisu na ideološkoj crkvenoj liniji. Uostalom, oni su pobedili, a crkva, kako smo videli ne voli pobednike. Zašto je to tako? Upravo zbog ideoloških sličnosti. U čemu se one ogledaju? I fašizam i hrišćanstvo se oslanjaju na one političke teorije koje poriču humanističke ideale teoretski izražene u epohi prosvjetiteljstva, a praktično kroz građanske revolucije, što ih svrstava u krajnje desne i duboko konzervativne ideologije. Teoretski gledano, sumirajući istorijsko delovanje fašizma i hrišćanstva možemo izdvojiti njihove najbitnije zajedničke karakteristike: nacionalizam, rasizam, militarizam, antimarksizam, antiliberalizam, antisemitizam... Upravo su to ideološke spone koje doprinose takvom stavu SPC da se rehabilituju otvoreni kolaboratori i pristalice fašizma, u prvom redu Dimitrije Ljotić, čiji tekstovi su main stream crkveno

orientisanih masa. No, svakako ne treba zaboraviti čuvene reči nezaobilaznog glavnog teologa SPC, Nikolaja Velimirovića:

„Ipak se mora odati priznanje sadašnjem nemackom Vođi koji je kao prost zanatlija i čovek iz naroda uvideo da je nacionalizam bez vere jedna anomalija, jedan hladan i nesiguran mehanizam. I evo, u 20. veku on je došao na ideju Svetoga Save, i kao laik preuzeo je u svome narodu onaj najvažniji posao koji priliči jedino svetitelju, geniju i heroju.“ - Nacionalizam Svetoga Save, 1935.“

Na kraju da zaključimo: Naš istorijski usud je da se nalazimo na granici istočne i zapadne civilizacije. Raspolućeni smo mentalno, politički, duhovno između njih. Kroz čitavu istoriju smo balansirali između te dve opcije, što nas je skupo koštalo jer нико ne voli neopredeljene. Religijski smo okrenuti Istoku, politički Zapadu. I od jednih i od drugih smo doživljavali nepravde, razočarenja, gubitke... Retki su i kratki bili istorijski trenuci kada smo samostalno mogli da utičemo na sopstvenu sudbinu. No, ti retki trenuci su bili onda kada smo shvatali da ne mozemo biti važan faktor, a da ne radimo sami na sebi i kada smo shvatali duh vremena. Ne može se u XXI veku postati politički jak i ekonomski moćan na guslanju o knezu Lazaru i Milošu Obiliću. Svaka njima čast na istorijskoj ulozi koju su imali u svoje vreme, ali njima je mesto u istorijskim udžbenicima, muzejima, folkloru... a ne u ozbiljnoj politici.

Pozivati se na njih u eri informatike suludo je i nezamislivo. Zapitajmo se da li bi do bombardovanja došlo da smo izgradili snažno društvo u kojem svaki pojedinac može da nadje svoje mesto, da smo ovladali novim tehnologijama, da imamo politički konsenzus, da imamo jaku industriju, vojsku, skolstvo....!? Ne može se srednjevekovnom ideologijom suprostavljati savremenim sofisticiranim metodama raznih imperijalizama. Zapitajte se kada su Nemačka, SAD, Francuska, Rusija.... postale moćne drzave - kada su izvršile snažnu industrializaciju, kada su napravile jak obrazovni i naučni kadar. A mi i dalje u epskom svetu srednjevekovnih heroja i bića. Mentalitet je najbitniji za promene, ali to ne znači da zaboravljamo prošlost već da gradimo budućnost. U suprotnom, bićemo kao i do sada objekat, a ne subjekat istorije.

HRONIKA

12. mart 2014.

Ispod Hrama Svetog Save, na 1.800 kvadrata, dovršava se izgradnja crkve vizantijskog stila sa imponentnom kriptom u kojoj će se sahranjivati patrijarsi. **Podsećamo da su upravo radovi na kripti najsuklji deo hrama (iako su na njega, tokom 70 godina od postavljanja kamena temeljca, spiskani milioni evra, od kojih je dobar deo otet od gradjana Srbije, kroz razne namete).** Takođe, predsednik Republike Srbije, Tomislav Nikolić, istovremeno je i predsednik Glavnog odbora Društva za podizanje hrama.

15. mart 2014.

Direktor najprofitnije srpske firme, koja je ujedno oslobođena plaćanja poreza, moći će da se preseli u svoju vilu na Dedinju, kako i dolikuje uspešnom biznismenu.

Adaptacija ove vile koštala je 800.000 evra, a najveći deo donirala je Vlada Republike Srpske. Projekat za adaptaciju i rekonstrukciju, vredan dva miliona dinara, uradio Saobraćajni institut CIP kao poklon SPC-u.

Sigurni smo da je ova rekonstrukcija vile odličan potez, jer će tako patrijarh, u miru svoje vile, moći efektnije da se moli za decu za čije lečenje nema para i samim tim im neizmerno pomogne.

06. april 2014.

Poznata nadrilekarka i šarlatanka Slađana Velkov, promoterka antivakcinacije i sangejzinga, gostovala je u emisiji „Žene“ na televiziji Prva. Republička radiodifuzna agencija (RRA) na čijem čelu je Prvoslav

Perić, zaposlen u SPC kao vikarni episkop jegarski, tim povodom se nije oglasila. **Očigledno da je u Srbiji dozvoljeno iznositi nenaučne i nepotkrepljene kvazinaučne pretpostavke koje direktno štete zdravlju i opstanku budućih generacija. I to na televiziji sa nacionalnom frekvencijom.**

15. april 2014.

Zajednica fudbalskih klubova Superlige Srbije odlučila je da promeni termine utakmica 24. i 25. kola zbog uskrsnjih praznika. U intevjuu za Politiku, protoprezviter stavrofor (?) Velibor Džomić, stručnjak za crkveno pravo (?) nije bio zadovoljan, jer nisu otkazane utakmice na svim nivoima i preporučio je nadležnim da ubuduće planiraju aktivnosti u skladu sa crkvenim kalendarom. **Gospodine Džomiću, da li sugerišete da Bog ne voli fudbal?**

17. april 2014.

Ateisti Srbije izbačeni sa sajma obrazovanja u Subotici, na insistiranje lokalnog sveštenika.

<http://ateisti.com/sajam-neobrazovanja/>

18. april 2014.

Sociolog religije, verski analitičar i publicista Mirko Đorđević preminuo je u 76. godini života.

29. april 2014.

Risto Radović, za neupućene mitropolit crnogorsko-primorski Amfilohije, u vudu maniru je prokleo crnogorsku vlast: „Ko ne bio veran jednojezičnoj, jednokrvnoj Rusiji, dabogda živo meso od njega otpadalo“. Visoki zvaničnici Crne Gore treba da budu oprezni, jer, ko zna, kletva možda deluje...

15. maj 2014.

Mirko Bulović, u crkvenim krugovima poznatiji kao episkop bački Irinej, pozvao je vernike da se pridruže molebanu za prestanak kiše. **Zanimljivo je da je moleban organizovan nakon što je Hidrometeorološki zavod Srbije obavestio javnost o skorom prestanku padavina.**

Bulovićev nadređeni sa identičnim nadimkom Irinej, Miroslav Gavrilović, ponovo se osvrnuo na neženjene muškarce koji se druže samo sa muškarcima (sličnost je sasvim slučajna) i izjavio: „Žalim te ljudi koji

pripadaju takozvanoj gej populaciji. To je poremećaj ili devijacija ljudske prirode. Mogu da ih razumem, kao i taj njihov problem, ali ne mogu da ih razumem što taj problem nameću nama i što to javno pokazuju". Izjavio je i da je "gej parada vrh ledenog nemoralnog brega,

skup svih mana i poroka". Po Gavrilovićevom mišljenju, biti homoseksualac na gej paradi je nemoralno, ali biti pedofil pod okriljem SPC nije, jer nije osudio ni jedan slučaj homoseksualnog ponašanja visokih zvaničnika svoje organizacije (Tomislav Gačić Pahomije, Jovan Mišić Ilarion, Ljubomir Kačavenda Vasilije).

U intervjuu za nedeljnik NIN, dotični direktor naj-profitnije srpske firme, koja uz to ne plaća porez, ali uzima iz budžeta nekoliko miliona eura svake godine, nakon što je obelodanio svoje pretenzije na teritorije druge države, održao je građanima lekciju o niskom moralu, krađama i proneverama, izjavivši: „Moral je naš najveći problem“.

18. maj 2014.

Risto Radović, poznatiji po crkvenom nadimku Mitropolit crnogorsko-primorski Amfilohije, na molitvi za prestanak kiše (!?) izjavio je da nas Gospod poziva na pokajanje i ističe da je nepogoda koja je zadesila čitavu Evropu opomena zbog slavljenja ovogodišnje evrovizijske pobednice Končite Vurst, za koju smatra da se afirmiše kao Isus i da su poplave koje su pogodile zemlju zapravo znak da nas Gospod voli i da nas iskušava kako bismo se vratili na pravi put. **Apelujemo na estradne ličnosti da se ne afirmišu kao Isus, a gospodi poručujemo da nas ubuduće manje vole.** Smatramo da je ovakvo izražavanje krajnje neprijestojno, bez trunque poštovanja za žrtve ovih tragičnih poplava.

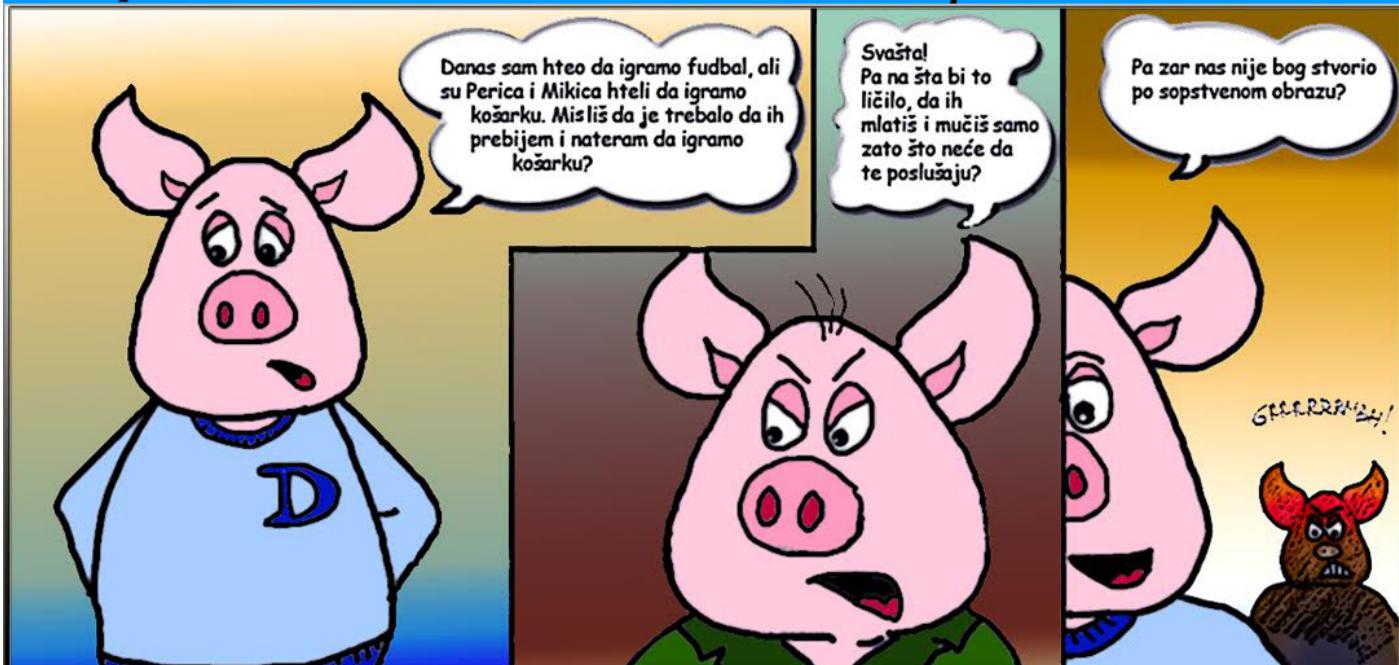
21. maj 2014.

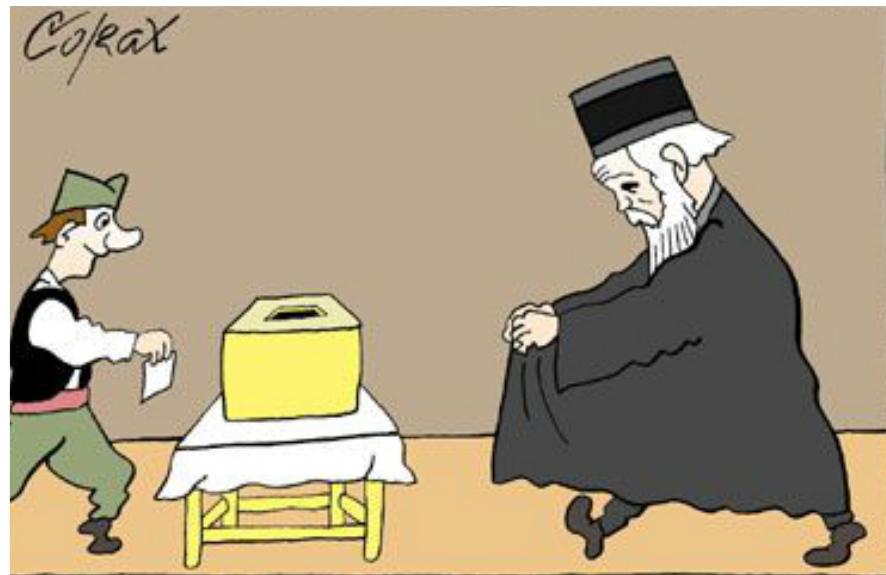
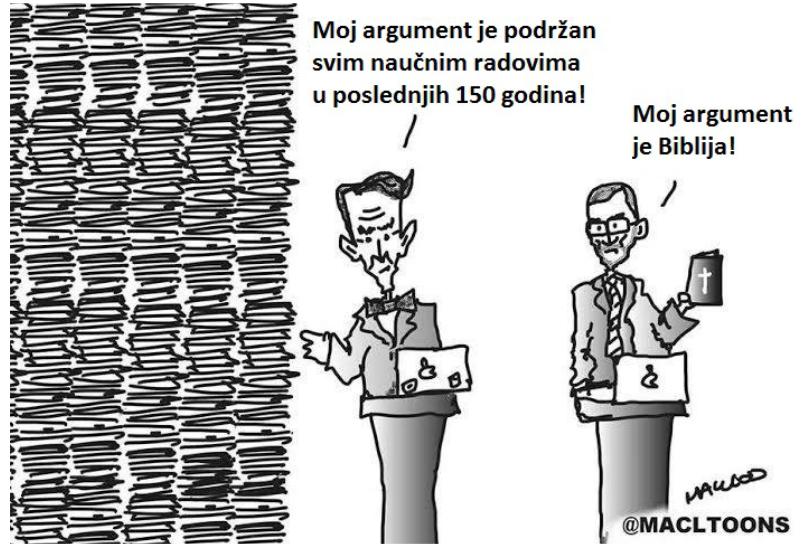
Nije tačno da gorepomenuti gospodin Prvoslav Perić, glavokomandujući RRA, ne radi ništa. On odlučuje koji su kablovski kanali podobni za gledanje u vreme dana žalosti, a koji su nepodobni.

22. maj 2014.

Još jedna apsurdna epizoda sa srpskim pravosuđem: vladika vranjski Tomislav Gačić (alias Pahomije) svojevremeno je, od 1999. do 2002. godine, seksualno zlostavljao dečake, a za to delo nikad nije osuđen. Više od deceniju kasnije, Vrhovni sud Srbije donosi odluku o nadoknadi štete četvorici dečaka u iznosu od po milion dinara. **Gačić nije osuđen, što bi trebalo da znači da nije kriv, a mladićima je isplaćena odšteta, što bi opet trebalo da znači da Gačić jeste kriv.**

Svinje Darwinče i Veliki Prasac: Po sopstvenom obrazu

Citati

Ateizam nije filozofija; to nije čak ni pogled na svet.; to je naprsto prihvatanje očiglednog. Reč ateizam ne bi ni trebalo da postoji. Nema potrebe da iko sebe predstavi kao „neastrologa“ ili „nealhemičara“. Ateizam nije ništa drugo do hor glasova koje dižu razumni ljudi kako bi ukazali na neopravdana religiozna uverenja.

Sem Heris

Čovek neće biti slobodan dok poslednji kralj ne bude bio zadavljen crevima poslednjeg sveštenika.

Denis Diderot

Svetionici su korisniji od crkava.
Bendžamin Franklin

Verujem u tvorca, zovem ga Priroda.

Frenk Lojd Rajt

Naučite ljude da budu uzorni građani i rešićete problem života.
Endru Karnegi

Čovek je prihvaćen u crkvi zbog onog u šta veruje i izopšten zbog onoga što zna.

Semjuel Klemens

Kažite šta hoćete o dražesnom čudu bezuslovne vere, ali ja smatram da je rezultat nje zastrašujući i absolutno odvratan.

Kurt Vaneget

Zašto ni u kojoj veri ne postoji kao prva zapoved: Radi?!
Bertold Ojerbah